

Osaajia työterveyshuoltoon!

TYÖTERVEYSHUOLLON KOULUTUKSEN TURVAAMINEN JA OSAAMISEN VAHVISTAMINEN

Loppuraportti

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	14.6.2013
Tekijät	Toimeksiantaja
Työterveyshuollon koulutusta selvittävä työryhmä	Sosiaali- ja terveysministeriö
Puheenjohtaja: Kristiina Mukala, STM Sihteerit: Liisa Katajamäki, STM Eva Helaskoski, TTL Maria Rautio, TTL	HARE-numero ja toimeksiantamisen päivämäärä STM076:00/2012; 8.11.2012
Muiston nimi	
Osaajia työterveyshuoltoon! Työterveyshuollon koulutuksen turvaaminen ja osaamisen vahvistaminen. Loppuraportti	
Tiivistelmä	
<p>■ Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.11.2012 työryhmän selvittämään työterveyshuollon koulutusta. Työryhmän asettamisen tavoitteena oli selvittää työterveyshuollon koulutuksen järjestämistä ja rahoitusta sekä pohtia keinoja terveydenhuollon ammattihenkilöiden työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen lisäämiseksi.</p> <p>Työryhmä käsittelee kokouksissaan toimeksiantonsa mukaisesti työterveyshuollon erikoislääkärinkoulutusta ja sen rahoitusta, työterveyshuollon pätevoittävän koulutuksen järjestämistä ja sen rahoitusta, työterveyshuollon kokoaikaisen professuurien perustamista yliopistojen lääketieteellisiin tiedekuntiin, koulutuksen seuranta ja pätevyysvalvontaa, ylempien korkeakoulututkintojen työterveyshuollon osaamista syventävää koulutusta sekä työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen lisäämisen keinoja koulutuksessa.</p> <p>Työryhmä on valmistellut Hallituksen esityksen Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta vuosille 2014–2017 työterveyshuollon erikoislääkärinkoulutuksen rahoituksen turvaamiseksi.</p> <p>Työryhmä pitää työterveyshuollossa toimivien ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden pätevoittävän koulutuksen laadun ja määrän turvaamista tärkeänä ja korostaa yhteistyön merkitystä eri koulutustahojen välillä.</p> <p>Työryhmä näkee tärkeäksi, että viiteen lääketieteellistä koulutusta järjestävään yliopistoon perustetaan kokoaikaiset, päätoimiset työterveyden professuurit oppialan pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi.</p> <p>Työryhmä pitää työterveyshuollon pätevyysrekisteröintiä tarpeellisena, jotta henkilöstön pätevyys voidaan todentaa ja tulevaisuuden koulutustarpeet arvioida.</p> <p>Työryhmän mukaan työterveyshuollon osaamista syventävää ylemmän korkeakoulutason koulutusta tulee jatkaa nykyisellä verkostomallilla.</p> <p>Työryhmä näkee työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen lisäämisen koulutukseen kaikilla terveydenhuollon koulutusasteilla keskeisenä tavoitteena, jotta terveydenhuollon ammattihenkilöiden valmiudet tunnista työöhön ja työterveyteen liittyviä tekijöitä paranevat.</p>	
Asiasanat	
Koulutus, työterveyshuolto	
Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:14	Muut tiedot www.stm.fi
ISSN-L 2242-0037 ISSN 2242-0037 (verkkojulkaisu)	Kokonaissivumäärä 67
	Kieli Suomi
ISBN 978-952-00-3303-3 URN:ISBN:978-952-00-3303-3 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3303-3	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	14.6.2013
Författare	Uppdragsgivare
Arbetsgruppen som utreder utbildning inom företagshälsovården	Social- och hälsovårdsministeriet
Ordförande: Kristiina Mukala, SHM	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet
Sekreterare: Liisa Katajamäki, SHM	SHM076:00/2012; 8.11.2012
Eva Helaskoski, Arbetshälsoinstitutet	
Maria Rautio, Arbetshälsoinstitutet	
Rapportens titel	
Kompetent personal behövs för företagshälsovården! Säkerställande av utbildning och förstärkande av kompetens inom företagshälsovården. Slutrapport	

Referat

■ Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte 8.11.2012 en arbetsgrupp för att utreda utbildningen inom företagshälsovård. Målet var att utreda hur utbildningen inom företagshälsovård ordnas och finansieras samt att dryfta medel att öka arbetslivskännedomen och kunskaperna om arbetshälsa bland yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården.

Enligt sitt uppdrag behandlade arbetsgruppen vid sina möten specialistutbildning inom företagshälsovård och dess finansiering, ordnande och finansiering av utbildning som ger behörighet för arbete inom företagshälsovården, inrättande av heltidsprofessorer i företagshälsovård vid de medicinska fakulteterna vid universitet, uppföljning av utbildningen och övervakning av behörigheter, utbildning för de högre högskoleexamina som fördjupar kompetensen i företagshälsovård samt medel att öka arbetslivskännedomen och kunskaperna om företagshälsovården inom utbildningen.

Arbetsgruppen har berett en regeringsproposition med förslag till ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet för åren 2014–2017 i syfte att säkerställa finansieringen av specialistutbildningen inom företagshälsovård.

Arbetsgruppen anser det viktigt att säkerställa kvaliteten och kvantiteten i fråga om utbildning som ger ökad behörighet för yrkesutbildad personal och sakkunniga inom företagshälsovården samt understryker betydelsen av samarbete mellan de olika utbildningsinstanserna.

Dessutom anser arbetsgruppen att det är viktigt att inrätta heltidsprofessorer i arbetshälsa vid de fem universitet som erbjuder medicinsk utbildning för att säkerställa utveckling av disciplinen på lång sikt.

Det är också behövligt att registrera behörigheterna inom företagshälsovård för att personalens behörighet ska kunna verifieras och framtida utbildningsbehov förutses.

Enligt arbetsgruppen behöver utbildningen på högre högskolenivå, som ger fördjupad kompetens inom företagshälsovård, fortsättas med den nuvarande nätverksmodellen.

Arbetsgruppen anser att det är ett centralt mål att öka arbetslivskännedomen och kunskaperna om företagshälsovård på alla utbildningsnivåer inom hälso- och sjukvården i syfte att förbättra hälso- och sjukvårdspersonalens beredskap att identifiera faktorer som anknyter till arbete och arbetshälsa.

Nyckelord

Företagshälsovård, utbildning

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2013:14	Övriga uppgifter www.stm.fi/svenska
ISSN-L 2242-0037	Sidoantal
ISSN 2242-0037 (online)	67
ISBN 978-952-00-3303-3	Språk
	Finska

URN:ISBN:978-952-00-3303-3
<http://urn.fi/> URN:ISBN:978-952-00-3303-3

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.11.2012 työryhmän selvittämään työterveyshuollon koulutusta. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 15.11.2012–30.4.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on päätöksellään 18.4.2013 myöntänyt työryhmälle lisäaikaa 14.6.2013 saakka.

Työryhmän tehtävänä oli

1. Valmistella HE työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta toistaiseksi voimassa olevaksi vuodesta 2014 lähtien koskien työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta.
2. Tehdä ehdotus työterveyshoitajien ja työterveyshuollon asiantuntijoiden työterveys-huoltolainsäädännön edellyttämän erikoistumiskoulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.

3. Tehdä ehdotus lääketieteellistä koulutusta antaviin yliopistoihin perustettavista päätoimisista työterveyshuollon professuureista.
4. Tehdä ehdotus työterveyshuollon koulutuksen seurannasta ja valvonnasta.
5. Tehdä ehdotus työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin, koulutukseen ja tutkimukseen tarvittavien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden koulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.
6. Tehdä ehdotus työelämätuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen sisällyttämiseksi terveydenhuollon ammattihenkilöiden perusopetukseen ja lääkäreiden erikoistumiskoulutukseen.

Työryhmän jäsenet ja asiantuntijat:

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut Kristiina Mukala sosiaali- ja terveysministeriöstä ja varapuheenjohtajana Johanna Moisio opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Jäseninä työryhmässä ovat olleet Helena Mussalo-Rauhamaa Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Kari Reijula Helsingin yliopistosta, Eija Kyrönlähti Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, Marja-Leena Hiltunen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Taina Autti sosiaali- ja terveysministeriöstä, Heikki Savolainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Hannele Häkkinen Suomen Kuntaliitosta, Eero Kankaanpää Suomen Psykologiliitosta, Hanna Nummila Työfysioterapeutit ry:stä, Leila Rautjärvi Suomen Työterveyshoitajaliitosta, Annika Jalli Suomen Työterveyslääkäriyhdistyksestä ja Torsten Michelsen Työterveyslaitokselta. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet Liisa Katajamäki sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä Eva Helaskoski ja Maria Rautio Työterveyslaitokselta. Yliopistojen lääketieteelliset koulutusyksiköt nimesivät pyydettäessä edustajakseen työterveyshuollon professuureja käsittelevään alaryhmään professori Tuula Putuksen Turun yliopistosta.

Johanna Moisio on ollut Sanna Hirsivaara opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Taina Autin sijainen sosiaali- ja terveysministeriöstä on ollut Teppo Heikkilä, Hannele Häkkinen sijainen Kuntaliitosta on ollut Bjarne Andersson, Hanna Nummilan sijainen Työfysioterapeutit ry:stä Jaana Iisakkila ja Leila Rautjärven sijainen Suomen Työterveyshoitajaliitosta Heidi Teinonen.

Työryhmän työskentely ja kokoukset

Työryhmä on kokoontunut toimikautenaan yhteensä 12 kertaa.

Työryhmän kokouksissa on ollut kuultavana useita ulkopuolisia asiantuntijoita keskeisistä tahoista, kuten Kansaneläkelaitoksen, Valviran, sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston, SAK:n, STTK:n, Akavan, Valtiokonttorin, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston Arenen, Suomen Terveydenhoitajaliiton sekä työterveyshuollon palveluntuottajien (Työ ja Terveys ry, Suomen Työterveys ry, Lääkäripalveluyritykset ry) edustajat.

Työryhmä jakaantui toimikauden alussa viiteen alaryhmään, joista kukin otti yhden toimeksiannon tehtävistä tarkempaan käsittelyyn, tehtävät 2 ja 5 on käsitelty samassa alaryhmässä. Alaryhmät ovat kuulleet asiantuntijoita ja työstäneet itsenäisesti ehdo-

tuksia toimeksiannon pohjalta, jonka jälkeen ehdotukset on tuotu työryhmän yhteisiin kokouksiin käsiteltäväksi.

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2013

Kristiina Mukala

Johanna Moisio

Helena Mussalo-Rauhamaa

Kari Reijula

Eija Kyrönlahti

Marja-Leena Hiltunen

Taina Autti

Heikki Savolainen

Hannele Häkkinen

Eero Kankaanpää

Hanna Nummila

Leila Rautjärvi

Annika Jalli

Torsten Michelsen

Eva Helaskoski

Maria Rautio

Liisa Katajamäki

SISÄLLYS

1	Toimeksianto	11
1.1	Työryhmän tavoitteet ja tehtävät	11
1.2	Työryhmän jäsenet ja asiantuntijat	12
1.3	Työryhmän työskentely ja kokoukset	12
2	Nykytila	14
2.1	Taustaa	14
2.2	Korkeakoulujärjestelmä ja siinä tapahtuvat muutokset.....	15
2.3	Työterveyshuollon pätevä koulutus ja sen rahoitus	17
2.4	Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus ja sen rahoitus	21
2.5.	Yliopistojen lääketieteellisten tiedekuntien työterveyshuollon professorit.....	24
2.6	Työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden määrällinen kehitys.....	26
2.7	Koulutuksen seuranta ja pätevyyksien valvonta	29
2.8	Työterveyshuollon yksiköiden laadusta ja toiminnasta vastaavan henkilön pätevyys	30
2.9	Ylempi korkeakoulutasoinen, työterveyshuollon osaamista syventävä koulutus, sen organisointi ja rahoitus.....	30
2.10	Työelämäntuntemus ja työterveyshuoltotietämys terveydenhuollon ammattihenkilöiden perusopetuksessa ja lääkäreiden erikoistumiskoulutuksessa.....	33
2.11	Liityntä aiempiin työryhmien raportteihin	34
3	Työryhmän esitykset.....	35
3.1	Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitus	35
3.2	Työterveyshuollossa toimivien terveydenhoitajien ja muiden työterveyshuollon asiantuntijoiden koulutuksen organisointi ja rahoitus.....	36
3.3	Yliopistojen päätoimiset työterveyshuollon professorit.....	38
3.4	Työterveyshuollon koulutuksen seuranta ja valvonta	39
3.5	Ylemmän korkeakoulutasoisen, työterveyshuollon osaamista syventävän opetuksen organisointi ja rahoitus	40
3.6	Työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen sisällyttäminen terveydenhuollon ammattihenkilöiden peruskoulutukseen ja lääkäreiden erikoistumiskoulutukseen.....	41
4	Työryhmän loppuraportissa esitettyjen toimenpiteiden seuranta	42

LIITTEET

Liite 1	Työryhmän asettamis päätös.....	43
Liite 2	Työryhmän toimintasuunnitelma	47
Liite 3	Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	49
Liite 4	Työterveyslaitoksen tuottaman pätevä koulutuksen volyyymi Työterveyslaitoksella vuosina 2003–2012	61
Liite 5	Ratkaisumahdollisuuksia työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen vahvistamiseksi terveydenhuollon koulutuksessa.....	62
Lausuma 1	Suomen Työterveyshoitajaliitto	64
Lausuma 2	Opetus- ja kulttuuriministeriö	67

1 TOIMEKSIANTO

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.11.2012 työryhmän selvittämään työterveys- huollon koulutusta (liite 1). Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 15.11.2012– 30.4.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on päätöksellään 18.4.2013 myöntänyt työ- ryhmälle lisääaikaa 14.6.2013 saakka.

1.1 TYÖRYHMÄN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT

Työterveyshuoltolaissa (1383/2001) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuk- sessa (1484/2001) säädetään työterveyshuollossa toimivista terveydenhuollon ammat- tihenkilöistä ja asiantuntijoista sekä heidän koulutuksestaan ja pätevyydestään.

Työterveyshuollon henkilöstön tulee toimia hyvän työterveyshuoltokäytännön mu- kaisesti. Toiminnan tulee olla vaikuttavaa ja tukea työkyvyn ylläpitämistä ja edistä- mistä sekä ehkäistä työkyvyttömyyttä. Koulutuksen tulee tukea työterveyshuollon moniammatillista ja monitieteistä toimintatapaa. Koulutusta tulee kehittää kokonai- suutena työterveyshuollon eri ammattiryhmien ja asiantuntijoiden osalta. Suuri osa työterveyshuollon ammattihenkilöistä ja asiantuntijoista siirtyy eläkkeelle lähivuosi- na, joten koulutustarjonnan tulee kyetä vastaamaan lisääntyneeseen koulutustarpee- seen.

Työterveyshuoltolaki, yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki (152/1990) ja sairausvakuutuslaki (1224/2004) edellyttävät, että työterveyshuoltopalveluja tuottavat työterveyshuoltoon pätevyityneet ammattihenkilöt ja asiantuntijat. Koulutustarpeen selvittämiseksi ja koulutuksen riittävän tarjonnan turvaamiseksi tarvitaan tietoa työ- terveyshuoltolainsäädännön edellyttämän koulutuksen suorittaneiden henkilöiden määrästä.

Tavoitteet

Työterveyshuoltolain tavoite hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesta toimin- nasta toteutuu. Työterveyshuollon toiminta tukee työkyvyn ylläpitämistä ja edistä- mistä sekä ehkäisee työkyvyttömyyttä.

Työterveyshuoltolain tavoite työterveyshuollon moniammatillisesta ja monitietei- sestä toimintatavasta toteutuu. Työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantunti- joiden koulutuksen määrä ja laatu vastaavat työelämän tarpeisiin nyt ja tulevaisuudes- sa.

Koulutuksessa otetaan huomioon työterveyshuollon, perusterveydenhuollon ja eri- koissairaanhoidon asiakaslähtöinen yhteistyö. Työelämäntuntemus ja työterveyshuolto- tietämys varmistetaan terveydenhuollon peruskoulutuksessa ja lääkäreiden erikoistu- miskoulutuksessa.

Työryhmän tehtävänä on

1. Valmistella HE työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta toistaiseksi voimassa olevaksi vuodesta 2014 lähtien koskien työ- terveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta.

2. Tehdä ehdotus työterveyshoitajien ja työterveyshuollon asiantuntijoiden työterveys-huoltolainsäädännön edellyttämän erikoistumiskoulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.
3. Tehdä ehdotus lääketieteellistä koulutusta antaviin yliopistoihin perustettavista päätoimisista työterveyshuollon professuureista.
4. Tehdä ehdotus työterveyshuollon koulutuksen seurannasta ja valvonnasta.
5. Tehdä ehdotus työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin, koulutukseen ja tutkimukseen tarvittavien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden koulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.
6. Tehdä ehdotus työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen sisällyttämiseksi terveydenhuollon ammattihenkilöiden perusopetukseen ja lääkäreiden erikoistumiskoulutukseen.

1.2 TYÖRYHMÄN JÄSENET JA ASIANTUNTIJAT

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut Kristiina Mukala sosiaali- ja terveysministeriöstä ja varapuheenjohtajana Johanna Moisio opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Jäseninä työryhmässä ovat olleet Helena Mussalo-Rauhamaa Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, Kari Reijula Helsingin yliopistosta, Eija Kyrölahti Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, Marja-Leena Hiltunen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Taina Autti sosiaali- ja terveysministeriöstä, Heikki Savolainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Hannele Häkkinen Suomen Kuntaliitosta, Eero Kankaanpää Suomen Psykologiliitosta, Hanna Nummila Työfysioterapeutit ry:stä, Leila Rautjärvi Suomen Työterveyshoitajaliitosta, Annika Jalli Suomen Työterveyslääkäriyhdistyksestä ja Torsten Michelsen Työterveyslaitokselta. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet Liisa Katajamäki sosiaali- ja terveysministeriöstä sekä Eva Helaskoski ja Maria Rautio Työterveyslaitokselta. Yliopistojen lääketieteelliset koulutusyksiköt nimesivät pyydettyä edustajakseen työterveyshuollon professuureja käsittelevään alaryhmään professori Tuula Putuksen Turun yliopistosta.

Johanna Moisio on ollut Sanna Hirsivaara opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Taina Autin sijainen sosiaali- ja terveysministeriöstä on ollut Teppo Heikkilä, Hannele Häkkinen sijainen Kuntaliitosta on ollut Bjarne Andersson, Hanna Nummilan sijainen Työfysioterapeutit ry:stä Jaana Iisakkila ja Leila Rautjärven sijainen Suomen Työterveyshoitajaliitosta Heidi Teinonen.

1.3 TYÖRYHMÄN TYÖSKENTELY JA KOKOUKSET

Työryhmä on kokoontunut toimikautenaan yhteensä 12 kertaa.

Työryhmän kokouksissa on ollut kuultavana useita ulkopuolisia asiantuntijoita keskeisistä tahoista, kuten Kansaneläkelaitoksen, Valviran, sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston, SAK:n, STTK:n, Akavan, Valtiokonttorin, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston Arenen, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Työ ja Terveys ry, Suomen Työterveys ry, Lääkäripalveluyritykset ry) edustajat.

Työryhmä jakaantui toimikauden alussa viiteen alaryhmään, joista kukin otti yhden toimeksiannon tehtävistä tarkempaan käsittelyyn, tehtävät 2 ja 5 on käsitelty samassa alaryhmässä. Alaryhmät ovat kuulleet asiantuntijoita ja työstäneet itsenäisesti ehdotuksia toimeksiannon pohjalta, jonka jälkeen ehdotukset on tuotu työryhmän yhteisiin kokouksiin käsiteltäväksi. (Ks. projektisuunnitelma ja sen toteutuma liite 2.)

Työryhmän ehdotus sisältää Suomen Työterveyshoitajaliitto ry:n lausuman.

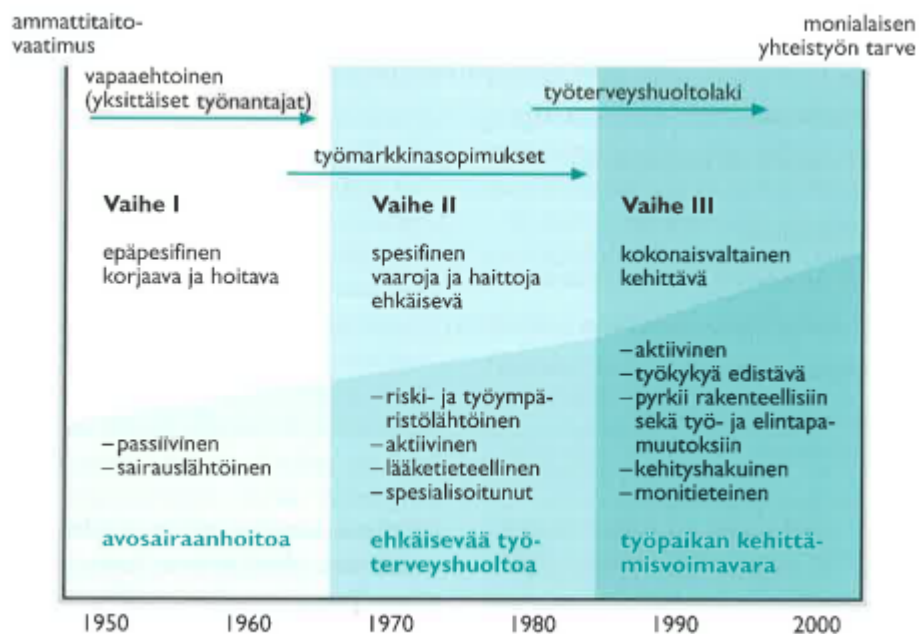
Työryhmän ehdotus sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön lausuman.

2 NYKYTILA

2.1 TAUSTAA

Työterveyshuolto käynnistyi työnantajien vapaaehtoisesti järjestämänä, pääasiassa sairaanhoitoon painottuvana 1950-luvulla. Taustalla olivat tuottavuuteen liittyvät intressit. Jo tuolloin tiedostettiin työntekijöiden terveyden merkitys yrityksen menestykselle. Neuvottelut lainsäädännöllisen perustan luomiseksi käynnistyivät 1970-luvulla työmarkkinaosapuolten välillä. Keskeisenä tavoitteena oli työperäisten riskien tunnistaminen ja sairauksien ennaltaehkäisy. Vuodesta 1979 alkaen työterveyshuollon ennaltaehkäisevien palveluiden järjestäminen työntekijöille on kuulunut työnantajan lakisääteisiin tehtäviin. Alusta asti työterveyshuollossa toimimisen on katsottu edellyttävän työn ja terveyden väliseen yhteyteen liittyvää monitieteistä erityisosaamista.

Työterveyshuoltolakia tarkistettiin vuonna 2001 (1383/2001). Tässä yhteydessä tarkennettiin työterveyshuollossa toimivien ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksia. Työterveyshuoltolaki antaa mahdollisuuden työnantajalle myös vapaaehtoisten sairaanhoitopalveluiden järjestämiseen työntekijöille. Työn erityispiirteiden huomioiminen sairaanhoidon yhteydessä antaa oman lisäarvonsa työterveyshuollossa toteutetulle sairaanhoidolle. Työelämä on muuttunut merkittävästi 2000-luvulle tultaessa. Työterveyshuollon osaamista pitää kehittää, jotta se pystyisi vastaamaan uusiin vaatimuksiin työntekijöiden työkyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi, työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi ja työhön paluun tukemiseksi. Tämä vaatii aikaisempaa aktiivisempaa, kehittämiseen orientoitunutta monitieteistä ja – ammatillista työskentelytapaa ja osaamista työterveyshuollolta. Kuvassa 1 on työterveyshuollon kehityslinjaukset.

Kuva 1. Työterveyshuollon tavoitteiden ja sisällön kehitys Suomessa (Hyvä työterveyshuoltokäytäntö 1997).

Työterveys on monitieteinen oppiala, joka tutkii työn ja terveyden välistä yhteyttä. Terveyttä edistävällä tasolla (promootio) se tutkii työn tekemisen ehtoja ja edellytyksiä terveyden näkökulmasta. Preventio on merkittävä osa työterveysoppialan toimintaa. Työpaikan vaarojen tunnistaminen, sairauksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy,

terveysperusteisten raja-arvojen käyttö riskien vähentämisessä, suojautuminen terveydelle haitallisilta altisteilta ja terveystarkastukset erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa tehtävissä ovat esimerkkejä työterveyden preventiivisistä toimista. Muilla erikoisaloilla ennaltaehkäisyn osuus on vähäisempi, jos sitä verrataan sairauksien tutkimukseen ja hoitoon. Preventiivisten toimien lisääminen on välttämätöntä tulevaisuuden terveydenhuoltoa kehitettäessä.

Työterveysalan tulee olla kiinteässä yhteistyössä muiden erikoisalojen ja erityisesti perusterveydenhuollon kanssa työikäisen väestön sairauksien preventiota kehitettäessä, esimerkiksi elintapaohjanta, keskeisten kansantautien ehkäisy, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto. Työurien pidentämishaasteet ovat nostaneet sekundaari- ja tertiääri-prevention keskeiseen asemaan työpaikan ja työterveyshuollon yhteistyönä toteutettavana toimintana. Tällöin tulevat kysymykseen mm. oikea-aikaiset kuntouttavat toimenpiteet, työn ja työolosuhteiden muokkaaminen ja työntekijälle tarjottavien muiden tukitoimenpiteiden suunnittelu, jotta työssä voidaan jatkaa mahdollisimman pitkään sairauksista huolimatta.

2.2 KORKEAKOULUJÄRJESTELMÄ JA SIINÄ TAPAHTUVAT MUUTOKSET

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot muodostavat yhdessä korkeakoululaitoksen.

Ammattikorkeakoulut (AMK) ovat luonteeltaan pääosin monialaisia ja alueellisia korkeakouluja, joiden toiminnassa korostuu yhteys työelämään ja alueelliseen kehittämiseen. Niissä suoritettavat tutkinnot ovat ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin.

Ammattikorkeakouluissa järjestetään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta, aikuiskoulutusta, avointa ammattikorkeakouluopetusta ja ammatillista opettajankoulutusta. Tutkinto-opiskelu ammattikorkeakoulussa johtaa korkeakoulututkintoon ja käytännön ammattitaitoon. Tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta ja siihen voi saada opintotukea. Ammattikorkeakouluopintoja järjestetään kahdeksalla koulutusosalalla, joista yksi on sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala.

Ammattikorkeakoulututkinnot ovat ammattikorkeakoulun perustutkintoja. Ammattikorkeakoulututkinnot ovat laajuudeltaan vähintään kolmen ja enintään neljän vuoden mittaisia, poikkeustapauksissa pitempiäkin. Ammattikorkeakoulututkintoon liitetään tutkintonimike ja lyhenne AMK. Opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus perustutkinnoissa on 210–270 opintopistettä. Opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat työelämässä hankitun kokemuksen jälkeen syventää ammatillista osaamistaan jatkamalla opintoja ja suorittamalla ylempään ammattikorkeakoulututkinnon. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK) ovat ylempiä korkeakoulututkintoja. Ylempien tutkintojen koulutusohjelmat ovat vähintään lukuvuoden ja enintään puolentoista lukuvuoden päätoimisten opintojen mittaisia (60–90 opintopistettä). Terveysalan yamk-tutkinnot suoritetaan yleisemmin työn ohessa ja opinnot kestävät yleensä puolestatoista kolmeen vuoteen.

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon liitetään tutkintonimike ja lyhenne ylempi AMK.

Pääsyvaatimuksena ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin on perustutkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon lisäksi kolmen vuoden työkokemus.

Ammattikorkeakoulut päättävät itse koulutuksen sisällöstä ja opetussuunnitelmas-
ta.

Yliopistojen perustehtävänä on harjoittaa tieteellistä tutkimusta ja antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta. Yliopistot toimivat vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja edistävät tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yliopistoissa voi suorittaa alempia (kandidaatti) ja ylempiä (maisteri) korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Poikkeuksena ovat lääketieteelliset alat, joissa lisensiaatin tutkinto on ylempi korkeakoulututkinto. Tutkintojen laajuuksista sekä siitä, mitä tutkintoja yliopistossa voi suorittaa, säädetään valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista. Lisensiaatin tutkinto on jatkotutkintona muuttamassa luonnettaan ammatillisesti painottuneeksi erikoistumistutkinnoksi. Lisensiaatin tutkintoon sisältyy lisensiaattityön tekeminen. Yliopistoissa järjestetään myös maksullista täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta.

Ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot, yliopistojen erikoistumisopinnot ja erikoistumiskoulutus

Yliopistot toteuttavat erikoistumisopintoja ja erikoistumiskoulutusta. Ammattikorkeakoulut toteuttavat ammatillisia erikoistumisopintoja. Näille koulutuksille yhteistä on laajuus (yleensä vähintään 30 opintopistettä) sekä koulutusten suuntautuminen tutkintoa suppeampaan ja tarkemmin määriteltyyn osaamiseen. Koulutuksiin voi sisältyä vaihtelevissa määrin myös työssä oppimista. Useimmiten koulutus suoritetaan työn ohessa. Koulutusten suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä työelämän kanssa ja koulutusten kytkeytyminen työelämässä tapahtuvaan oppimiseen vaihtelee, samoin koulutusten asema ja tunnettuus.

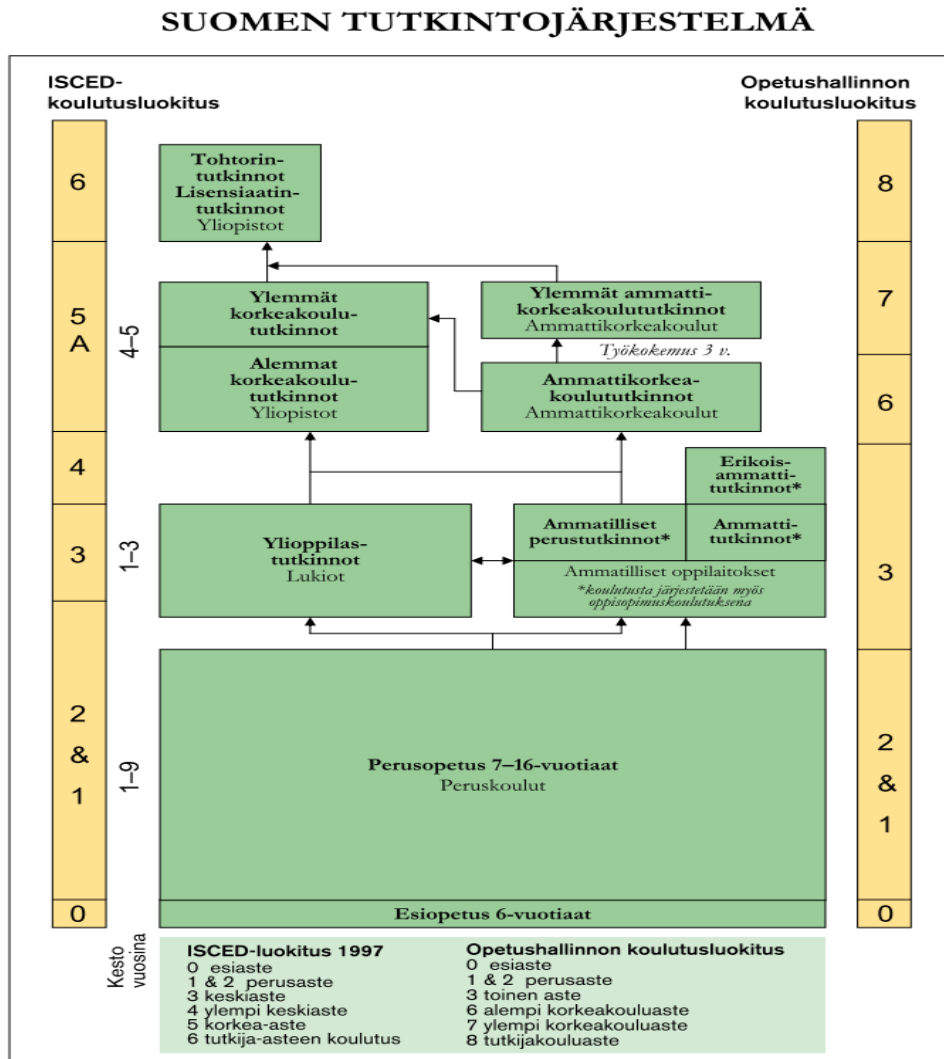
Erikoistumiskoulutuksella, erikoistumisopinnoilla ja ammatillisilla erikoistumisopinnoilla on erilainen asema niin rahoituksen, maksullisuuden kuin koulutuksen asemankin suhteen. Erikoistumiskoulutus (mm. lääkäreiden erikoistumiskoulutus) on näistä tarkimmin säädelty, jolloin esimerkiksi koulutuksen asema tutkintorakenteessa, koulutuksen erikoisalut ja nimet on määritelty.

Koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen kytkentä korkeakoulun erityisosaamiseen vaihtelee. Osalla tarjonnasta on tiiviimpi kytkentä esimerkiksi alan tutkimukseen, kun taas osa koulutuksista vastaa sisällöltään koulutusmarkkinoiden vapaata muuta tarjontaa. Erikoistumisopintojen, erikoistumiskoulutuksen ja ammatillisten erikoistumisopintojen lisäksi korkeakoulut toteuttavat muuta pitkäkestoista täydennyskoulutusta, pääsääntöisesti maksullisena palvelutoimintana.

Valtioneuvoston Koulutus ja tutkimus 2011–2016 -kehittämissuunnitelmassa todetaan, että ”Korkeakoulututkinnon jälkeistä koulutusta kehitetään muodostamalla laajoja osaamiskokonaisuuksia (erikoistumiskoulutuksia) mm. nykyisten erikoistumiskoulutusten ja -opintojen pohjalta. Erikoistumiskoulutukset ovat laajoja, vähintään 30 opintopisteen laajuisia osaamiskokonaisuuksia. Erikoistumisopintojen kokonaisuus korvaa nykyiset ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot sekä yli-

opistojen erikoistumiskoulutukset ja erikoistumisopinnot.” Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä luovuttaa 18.6.2013 opetusministeri Kiurulle esityksensä uudeksi erikoistumiskoulutusmalliksi.

Kuva 2. Tutkintojärjestelmä

2.3 TYÖTERVEYSHUOLLON PÄTEVÖITÄVÄ KOULUTUS JA SEN RAHOITUS

Työterveyshuollossa toimivan ammattihenkilön ja asiantuntijan tulee hankkia asetuksen (Valtioneuvoston asetus 1484/2001) mukainen työterveyshuollon pätevä koulutus kahden vuoden kuluessa siitä, kun hän aloittaa työskentelyn työterveyshuollossa.

Pätevässä koulutuksessa perehdytään työterveyshuollon säädöksiin ja palvelujärjestelmään. Koulutuksessa luodaan yhteinen käsitys työterveyshuollon toimintaympäristöstä työpaikalla ja osana terveydenhuolto- ja kuntoutusjärjestelmää pohjaksi työterveyshuollon moniammatilliselle toiminnalle. Pätevä koulutus ovat tuottaneet Työterveyslaitos ja ammattikorkeakoulut.

Työterveyshuoltolaissa (1383/2001) § 3 työterveyshuollon ammattihenkilöllä tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettua terveydenhuollon ammattihenkilöä, jolla on työterveyshuollon erikoislääkärin pätevyys tai muun laillistetun lääkärin taikka terveydenhoitajan pätevyys ja työterveyshuollon toteuttamiseen tarvittava koulutus. Samassa laissa työterveyshuollon asiantuntijoilla tarkoitetaan henkilöitä, joilla on fysioterapeutin tai psykologin pätevyys ja riittävät tiedot työterveyshuollosta taikka työhygienian, ergonomian, teknisen tai muun vastaavan alan koulutus ja riittävät tiedot työterveyshuollosta, tai joilla on muun kuin työterveyshuollon erikoislääkärin pätevyys.

Koulutuksesta määrätään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä ja ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (1484/2001). Työterveyshuollossa päätoimisesti toimivan laillistetun lääkärin tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri. Päätoimiseksi katsotaan henkilö, joka työskentelee työterveyshuollon tehtävissä keskimäärin 20 tuntia tai enemmän viikossa. Työterveyshuollossa osa-aikaisesti toimivalla laillistetulla lääkärillä tulee olla vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen (nykyisin 11 op, tulevassa asetuksessa 15 op) työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa työterveyshuollon tehtäviin siirtymisestä. (§16). Työterveyshuollossa päätoimisesti toimivalla laillistetulla terveydenhoitajalla tulee olla terveydenhoitajan pätevyys ja ammattikorkeakoulussa suoritettut työterveyshuollon erikoistumisopinnot tai vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen (nykyisin 11 op, tulevassa asetuksessa 15 op) työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa työterveyshuollon tehtäviin siirtymisestä (§17).

Työterveyshuollossa toimivalla laillistetulla fysioterapeutilla tulee olla fysioterapeutin pätevyys ja ammattikorkeakoulussa suoritettut työterveyshuollon erikoistumisopinnot tai vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen (nykyisin 11 op, tulevassa asetuksessa 15 op) työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa työterveyshuoltoon siirtymisestä. Työterveyshuollossa toimivalla laillistetulla psykologilla tulee olla psykologin pätevyys ja vähintään seitsemän opintoviikon laajuinen työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa työterveyshuoltoon siirtymisestä tai jatkotutkintona suoritettava erikoispsykologin tutkinto, johon sisältyy seitsemän opintoviikon laajuinen (nykyisin 11 op, tulevassa asetuksessa 15 op) työterveyshuollon koulutusmoduuli (§18).

Muilla asetuksen tarkoittamilla asiantuntijoilla; työhygienian, ergonomian, teknisen, maatalouden, työnäkemisen, ravitsemuksen, puheterapien tai liikunnan alan asiantuntijoilla tulee olla alan soveltuva korkeakoulu- tai muu vastaava alan aikaisempi ammatillinen tutkinto ja riittävät tiedot työterveyshuollosta, jolla tarkoitetaan vähintään yhden opintoviikon, nykyisin kahden opintopisteen, laajuista sosiaali- ja terveystieteiden ohjeiden mukaista työterveyshuollon lisäkoulutusta (§18).

Työhygieenikkojen peruskoulutusvaatimuksena on alaan soveltuva korkeakoulututkinto ja vähintään 40 opintopisteen laajuiset opinnot työhygienian erityisosaamisalueisiin liittyen.

Taulukossa 1 on yhteenveto työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista.

Taulukko 1. Työterveyshuollon ammattihenkilöt ja asiantuntijat

Ammattihenkilöt ja asiantuntijat	Vaadittava peruskoulutus	Työterveyshuollossa toimimisen edellyttämä täydennyskoulutus
Lääkärit	laillistettu lääkäri	11 op (< 20h/vkko) erikoislääkäri (>20h/vkko)
Terveystenhoitajat	terveydenhoitaja	11 op (...>15op)
Fysioterapeutit	fysioterapeutti	11 op (...>15op)
Psykologit	psykologi	11 op (...>15op)
Muut asiantuntijat; työhygienian, ergonomian, teknisen tai muun vastaavan alan asiantuntija	ko. erityisalan koulutus esim. optikko, työhygieenikko,	2 op

Työterveyslaitoksen tuottama koulutus

Työterveyslaitos tuottaa asetuksen edellyttämää täydennyskoulutusta lääkäreille, terveydenhoitajille, fysioterapeuteille ja psykologeille. Kursseja on toteutettu vuositasolla 8–10 kurssia. Kurssille voidaan ottaa keskimäärin 30 opiskelijaa, joten Työterveyslaitoksen tuottaman koulutuksen kokonaisvolyyymi vuositasolla on noin 240–300. Pääsääntöisesti kurssit ovat avoimia, mutta viime vuosina on toteutettu myös muutamia tilauskursseja isoille palveluntuottajille. Tällöin on edellytyksenä ollut, ettei avoimeen koulutukseen hakijoita ole jonossa. Moniammatillisesti toteutetun kurssin lisäksi on psykologeille järjestetty omia kursseja. Näitä kursseja ei enää järjestetä vuoden 2014 jälkeen.

Muille asiantuntijoille tarkoitettua kahden opintopisteen laajuista, työterveyshuollon toimintaan perehdyttävää koulutusta on tuotettu pääsääntöisesti keskitetysti Työterveyslaitoksella Helsingissä. Maatalouden asiantuntijoille koulutusta on tuotettu valtakunnallisesti Kuopion aluetoimipisteen toimesta. Optikoille tarkoitettua koulutusta on tuotettu sekä Työterveyslaitoksella Helsingissä että Metropolia ammattikorkeakoulussa. Vuonna 2013 Työterveyslaitos ja Metropolia ammattikorkeakoulu toteuttavat ensimmäisen yhteisen koulutuksen optikoille, jonka tavoitteena on hyödyntää kummankin koulutuksen tuottajan vahvuuksia; Metropoliaassa on käytettävissä viimeisintä tekniikkaa edustavat näöntutkimuslaitteet, jotka mahdollistavat näöntutkimuksen käytännön harjoittelun. Työterveyslaitos tuottaa työterveyshuoltoon liittyvät kokonaisuudet esim. työpaikkaselvitysosuuden. Liitteessä 3 on Työterveyslaitoksen koulutusmäärät viimeisen 10 vuoden ajalta.

Opinnot rahoittaa kokonaan joko opiskelijan työnantaja tai opiskelija itse. Opiskelijan oma rahoitus tulee kysymykseen useimmiten silloin, kun hänellä ei ole työsuhdetta työterveyshuollossa tai hän toimii ammatinharjoittajana. Työterveyslaitos toteuttaa koulutuksen liiketoimintaperiaatteella Asiakasratkaisut toiminta-alueella.

Ammattikorkeakoulujen tuottama koulutus

Ammattikorkeakoulut ovat toteuttaneet vuositasolla 5–10 työterveyshuoltoon päteväntä koulutusta erikoistumisopintoina. Opiskelijoita, sekä terveydenhoitajia että fysioterapeutteja, on ollut keskimäärin 20 kullakin kurssilla. Vuodesta 2009 lähtien

koulutus on toteutettu yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa. Työterveyslaitoksen osuus on sisältänyt työterveyshuollon erityisosaamiseen liittyvät luentokokonaisuudet. Koulutus on toteutettu kaikille yhteistyöhön osallistuville ammattikorkeakouluille samanaikaisesti uusinta opetusteknologiaa hyödyntäen. Luennot on nauhoitettu, joten niihin on voitu oppilaitoksissa jälkepäin palata. Viimeiset erikoistumisopinnot yhteistyössä ammattikorkeakoulujen ja Työterveyslaitoksen kanssa toteutetaan syksyllä 2013 kolmelle ryhmälle.

Ammattikorkeakoulut ovat aiempina vuosina suunnanneet erikoistumisopintojen toteuttamiseen omaa perusrahoitustaan. Ammattikorkeakoulujen rahoitusedellytykset ovat viime vuosina muuttuneet merkittävästi. Työterveyshuollon pätevöittävää koulutusta ei ole tarpeen järjestää erikoistumisopinoina, sillä kelpoisuus edellyttää 11 op:n (jatkossa 15op:n) laajuista koulutusta. Edellä mainituista syistä ammattikorkeakoulut toteuttavat verkostomallina suunniteltua työterveyshuollon pätevöittävä koulutusta jatkossa maksullisena täydennyskoulutuksena. Ammattikorkeakouluilla on valmis verkosto, joka voi toteuttaa 15 opintopisteen laajuista koulutusta valtakunnallisesti vuodesta 2014 alkaen. Koulutuksen maksaa opiskelija tai työnantaja tai he sopivat yhdessä koulutuksen kustannuksista.

Vielä työryhmän raporttia kirjoitettaessa ammattikorkeakoululain 17 §:n 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulussa annetaan sille määrätyn koulutustehtävän rajoissa korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta, ammatillisia erikoistumisopintoja ja muuta aikuiskoulutusta sekä avointa ammattikorkeakouluopetusta. Ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen 12 §:n mukaan ammatilliset erikoistumisopinnot ovat ammattikorkeakoulututkintoon pohjautuvia laajoja täydennyskoulutusohjelmia, joiden laajuus on 30–60 opintopistettä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011–2016 mukaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden täydennyskoulutusmahdollisuuksia parannetaan luomalla tutkintoa täydentäviä korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksia. Erikoistumiskoulutukset ovat laajoja, vähintään 30 opintopisteen laajuisia osaamiskokonaisuuksia. Erikoistumiskoulutusten kokonaisuus korvaa nykyiset ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot sekä yliopistojen erikoistumiskoulutukset ja erikoistumisopinnot. Uudistuksen tueksi asetetun työryhmän esitys luovutetaan 18.6.2013. Työterveyshuollon pätevöittävä koulutus ei vastaa laajuudeltaan uuden erikoistumiskoulutuksen laajuutta. Uudistuksen muut yksityiskohdat ovat tällä hetkellä vielä avoimia.

Ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät päättävät eri lähteistä saatavan rahoituksen suuntaamisesta omilla päätöksillään. Ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallinnollista asemaa kehitetään parhaillaan. Työryhmän raporttia kirjoitettaessa ammattikorkeakoululain ja rahoitusta koskevien lakien muuttaminen on eduskunnan käsittelyssä.

Ammattikorkeakoulujen perimiä maksuja säädellään toistaiseksi silloin, kun kyse on maksuista, joita ammattikorkeakoulut perivät julkisoikeudellisen tehtävän hoitamisesta tai toiminnasta, jonka rahoittamiseen valtio osallistuu. Ammattikorkeakoulujen toiminnasta perittävistä maksuista säädetään valtioneuvoston asetuksella 1230/2009. Maksullisen palvelutoimintansa ammattikorkeakoulut hinnoittelevat liiketaloudellisin perustein. Liiketaloudellisesta hinnoittelusta voidaan poiketa esimerkiksi silloin, kun ei ole kysymys kilpailuoikeudellisten tai valtioneuvoston sääntöjen alaisesta taloudellisesta toiminnasta.

2.4 TYÖTERVEYSHUOLLON ERIKOISLÄÄKÄRI-KOULUTUS JA SEN RAHOITUS

Yliopistolain (558/2009) 7 §:n 1 momentin mukaan yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. Erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin tutkinnoista, jotka ovat ammatillisia jatkotutkintoja, säädetään erikseen valtioneuvoston asetuksessa erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin tutkinnoista (420/2012).

Erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin tutkinnoista annettu asetus sisältää säännökset yliopistojen koulutusvastuusta, koulutukseen ottamisesta, koulutuksen tavoitteista ja järjestämistavasta, koulutusohjelmista ja niiden pituudesta, tutkinnon suorittamisesta sekä koulutuksen yhteistyöelimistä.

Erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärintutkintoon johtava koulutus järjestetään erikoisalakohtaisina koulutusohjelmina. Erikoislääkärin tutkintoon johtavia koulutusohjelmia (erikoisaloja) on yhteensä 50 ja niiden pituus on koulutusohjelmasta riippuen viisi tai kuusi vuotta.

Valtioneuvoston hyväksymässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2011–2016 päätettiin siirtää erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen ohjaus opetus- ja kulttuuriministeriöstä (OKM) sosiaali- ja terveysministeriöön (STM) ja selkeyttää koulutuksen rahoitusta osana EVO-koulutusrahoituksen uudistamista, jotta STM:n mahdollisuudet ohjata erikoistumiskoulutusta ja sen mitoitusta vahvistuvat. Ministeriöiden yhteinen työryhmä valmistelee parhaillaan erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen hallinnollista siirtoa. Hallituksen esitys muutoksesta on parhaillaan lausuntokierroksella.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen pituus on kuusi vuotta. Siihen kuuluu kahden vuoden laajuinen runkokoulutus ja neljän vuoden laajuinen eriytyvä koulutus. Koulutuksen keskeisiä tavoitteita ovat työn ja terveyden välisten yhteyksien tunteminen, työkyvyn tukemisen hallinta sekä kyky laaja-alaiseen yhteistyöhön työpaikkojen ja eri palvelujärjestelmien kanssa. Runkokoulutus sisältää kaikille erikoislääkäritutkinnoille pakollisen terveyskeskusjakson (9 kk). Eriytyvä koulutus koostuu työterveyshuoltojaksosta (2 vuotta), työterveyslaitosjaksosta (6 kk), kliinisestä palvelusta soveltuvilla erikoisaloilla (12 kk) sekä työkyvyn arviointi ja kuntoutusjaksosta (6 kk). Erikoistumiskoulutukseen kuuluu teoreettinen kurssimuotoinen koulutus ja johtamiskoulutus.

Työterveyshuoltojakso toteutetaan yliopiston kanssa koulutuspaikkasopimuksen solmineella koulutustyöterveysasemalla. Jakson aikana erikoistuvalla lääkärielle on nimetty henkilökohtainen kouluttajalääkäri, jolla on työterveyshuollon erikoislääkärin pätevyys. Kouluttajalääkäri sitoutuu antamaan erikoistuvalla lääkärielle henkilökohtaista ohjausta vähintään kaksi tuntia viikossa. Nykytilanteessa n. 30 % koulutustyöterveysasemista on kunnallisissa yksiköissä ja n. 70 % yksityissektorilla.

Työterveyden erikoisala on yleislääketieteen ohella suurimpia erikoisaloja erikoistumassa olevien lukumäärällä tarkasteltuna. Vuoden 2013 alussa viidessä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta tarjoavassa yliopistossa oli kirjoilla yhteensä 706 työterveyshuoltoon erikoistuvaa lääkäriä, joita koulutti 350 kouluttajalääkäriä 242 koulutustyöterveysasemalla.

Erikoislääkärikoulutuksen rahoitus julkisella sektorilla

Lääkäreiden erikoistumiskoulutusten kustannuksiin voidaan myöntää sairaanhoitopiirille tai terveyskeskusta ylläpitävälle kunnalle tai kuntayhtymälle valtion erityisvaltionosuus, eli EVO-korvaus. Tämä koskee myös työterveyshuollon erikoistumiskoulutusta julkisen sektorin ylläpitämässä työterveyshuollon yksikössä.

Jos yliopistollisessa sairaalassa annetaan liikuntalääketieteen, terveydenhuollon, *työterveyshuollon* tai yleislääketieteen erikoislääkärin tutkintoon johtavan koulutusohjelman mukaista koulutusta, sitä ylläpitävälle kuntayhtymälle voidaan suorittaa korvauksena 1380 euroa kutakin yliopiston hyväksymää koulutuskuukautta ja kutakin koulutuksessa ollutta lääkäriä kohden.

(Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvauksen perusteista vuonna 2012 (109/2012).

Kuva 3. Aluehallintovirastojen maksamat työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen korvaukset yhteensä (julkinen terveydenhuolto) euroa/vuosi.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitus

Yksityiset terveydenhuollon palveluntuottajat eivät ole oikeutettuja EVO-korvauksiin erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneista kustannuksista. Työterveyshuollon erikoistumiskoulutuspaikat ovat merkittävässä määrin siirtyneet yksityisille palveluntuottajille kun kunnat ja kuntayhtymät ovat ulkoistaneet palvelujensa tuottamisen. Kunnat, joissa terveydenhuoltopalvelut on ostettu ulkopuoliselta yksityiseltä terveydenhuollon palveluntuottajalta, eivät ole oikeutettuja niiden osalta saamaan koulutuskorvausta EVO-järjestelmän kautta.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta on tuettu Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisella muutoksella vuodesta 2005 (ns. Muutoslaki). Lain voimassaoloa jatkettiin vuonna 2009 vuoden 2013 loppuun (ns. Rahoituslaki; 1270/2009). Lain perusteella Työterveyslaitokselle suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein määrärahaa kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopiston hyväksymän koulutusohjelman mukaisesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta.

Työterveyslaitos voi maksaa määrärahasta korvausta a) yliopistoille mm. klinisten opettajien palkkakustannuksiin ja Työterveyshuollon virtuaaliyliopistosta aiheutuviin kustannuksiin ja b) yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitetuille

yksityisille terveystalvelujen tuottajille ja työterveyshuoltolaissa tarkoitetuille työnantajan ylläpitämille terveysasemille niiden antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksista (152/1990 2 § 2 mom. ja 1383/2001 7 § 2 kohta). Työterveyslaitos voi myös käyttää määrärahaa Työterveyslaitoksen itse toteuttaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin. Korvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että koulutuspaikalla on voimassa oleva koulutuspaikkasopimus yliopiston kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin valtion varoista vuonna 2013 suoritettavasta määrärahasta (1045/2012).

Määrärahan käyttöä hallinnoi Työterveyslaitos, joka noudattaa maksatuksessa ja muussa hallinnoinnissa taloushallinnon ohjesääntöään ja yliopistojen hyväksymiä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen määräyksiä ja yliopistojen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen koordinaatioryhmän sisällöllisiä ohjeita.

STM valvoo Työterveyslaitoksen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen määrärahan käyttöä säädösten mukaisesti. Työterveyslaitoksen tulee antaa vuosittain STM:lle selvitys saamansa määrärahan käytöstä.

Erillisrahoituksella on lisätty yliopistojen voimavaroja työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen, tuettu erikoislääkärikoulutuksen toteuttamista työterveyshuollon koulutuspaikoissa ja lisätty Työterveyslaitoksen koulutustoimia ja kouluttajaresurssia. Erillisrahoituksella on ollut ratkaiseva vaikutus valmistuvien työterveyshuollon erikoislääkäreiden määrään ja erikoistumiskoulutuksen sisällölliseen kehittämiseen.

Erillisrahoituksen perustelut on kuvattu tarkemmin raportin liitteenä olevassa Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (liite 3).

Työterveyshuollon virtuaaliyliopisto

Työterveyshuollon virtuaaliyliopisto (TTHVYO) on Helsingin, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistojen sekä Työterveyslaitoksen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen yhteinen virtuaalinen oppimisympäristö, jonka kehittämistä ja ylläpitoa tuetaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen suunnatulla erillismäärärahalla. Sisällöntuotantoa ohjaa yliopistojen yhteinen opetussuunnitelma, lokikirja ja TTHVYO virtuaaliyliopiston strategia.

Virtuaaliyliopiston kautta tarjottava koulutus jakautuu itseopiskelukursseihin, ohjattuihin verkkokursseihin, monimuotokoulutuksiin (joihin sisältyy ohjatun verkko-opiskelun lisäksi lähipäiv(i)ä), tapauselostuksiin ja videotallenteisiin aikaisemmin järjestetyistä koulutustilaisuuksista. Erilaisia kurssinimikkeitä on tuotettu työterveyshuoltoon liittyvistä keskeisistä asiasisällöistä yhteensä yli 60 kpl.

Ohjattuihin verkkokursseihin osallistumiseen tarvitaan virtuaaliyliopiston käyttäjätunnukset ja usein kurssikohtainen ”avain”, jolla osallistuminen voidaan rajata kyseiselle kurssille ilmoittautuneisiin opiskelijoihin. Itseopiskeluun tarkoitettu oppimateriaali on vapaasti käytettävissä myös ns. vierailijatunnuksilla. Ohjattujen kurssikokonaisuuksien oppimateriaali jää pääsääntöisesti kurssin päättymisen jälkeen oppimisympäristöön kaikkien opiskelijoiden käytettäväksi. Tarkoituksena on, että esim. työterveyshuoltoyksiköiden kouluttajalääkärit voivat hyödyntää virtuaaliyliopiston tarjontaa erikoistuvien lääkäreiden ohjauksessa ja toimipaikkakoulutuksessa.

2.5. YLIOPISTOJEN LÄÄKETIETEELLISTEN TIEDEKUNTIEN TYÖTERVEYSHUOLLON PROFESSUURIT

Lääketieteen peruskoulutusta ja työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta annetaan Suomessa viiden yliopiston lääketieteellisissä tiedekunnissa; Helsingin, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoissa.

Ennen 1980-luvulla perustettuja työterveyden osa-aikaisia professuureja työterveyden opetus kuului lääketieteen perusopetuksessa kansanterveyden oppialaan ja opetusta antoivat tämän oppialan opettajat. Ensimmäinen päätoiminen työterveyden professori toimi Tampereen yliopistossa jo 1970-luvulla. Tämä professuuri muutettiin 1990-luvulla aluksi yliassistentin toimeksi ja myöhemmin toimi muutettiin työterveyden päätoimiseksi professuuriksi. Tähän professuuriin ei ole varsinaisesti kuulunut lääketieteen perusopetus tai erikoislääkärikoulutus. 1980-luvun lopulla Tampereen yliopistoon saatiin uusi osa-aikainen professuuri (20 %), jonka tehtäviin on kuulunut lääketieteen peruskoulutus ja erikoislääkärikoulutus.

Kuopion, Turun ja Oulun yliopistoihin saatiin 1980-luvun alussa osa-aikaiset (20–50 %) työterveyden professuurit. Helsingin yliopistoon saatiin työterveyshuollon osa-aikainen professuuri (35 %) v. 2000.

Itä-Suomen yliopistossa on ainoa työterveysalan kokoaikainen professuuri, jolla on yliopiston oma rahoitus.

Työterveyshuollon professorin työpanosta tarvitaan lääkäreiden peruskoulutuksen työterveyden opetukseen, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen, muiden erikoisalojen erikoislääkärikoulutuksen työterveyden osuuden toteuttamiseen ja työterveyden tutkimustoiminnan kehittämiseen tiedekunnassa. Yliopistojen omat resurssit ovat nykytilanteessa täysin riittämättömät näihin tehtäviin.

Taulukko 2: Yliopistojen omalla rahoituksella palkattu henkilöstö v. 2013:

	Helsinki	Itä-Suomi	Oulu	Tampere	Turku
Professori	35 %	100 %	50 %	20 %	33 %
Kliininen opettaja	15 %	-	-	100 %	-

Yliopistojen resurssit on pystytty väliaikaisesti kohentamaan alueellisilla erityisjärjestelyillä. Turun yliopistoon on saatu määräaikainen, päätoiminen professuuri Työsuojelurahaston (67 %) ja yliopiston oman rahoituksen (33 %) turvin. Ulkopuolinen rahoitus jatkuu vuoteen 2016 saakka.

Tampereen yliopistossa on täytettävänä 1.8.2013 alkaen kokoaikainen (100 %) työterveyden professuuri, jolla on yliopiston, Työsuojelurahaston ja yritysten yhteisrahoitus viideksi vuodeksi (2013–2017).

Helsingin yliopistossa ovat parhaillaan käynnissä neuvottelut, jotta vuoden 2013 aikana saataisiin työterveyshuollon professuuri muutettua päätoimiseksi yliopiston omalla rahoituksella.

Oulun yliopistossa ei ole lähiajan suunnitelmaa professuurin laajentamiselle. Oulun yliopiston professori hoitaa samalla osa-aikaisen (50 %) kliinisen opettajan tehtävää.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen osoitetulla erillismäärärahalla (muutos/rahoituslaki), joka on ollut käytettävissä vuodesta 2005 lähtien, ei ole ollut suoraa vaikutusta yliopistojen professuuritilanteeseen, mutta erillismäärärahalla on ollut ratkaiseva vaikutus yliopistojen mahdollisuuksiin tarjota työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta yliopistojen omien resurssien ollessa hyvin niukat. Erillisrahoituksella on mm. saatu jokaisen viiteen yliopistoon päätoiminen työterveyshuollon kliininen opettaja sekä pedagogisia asiantuntijoita mm. verkkovälitteisen opetuksen kehittämiseksi.

Peruskoulutus

Lääketieteen peruskoulutuksessa annetaan opetusta työterveyden oppialalla. Se pitää sisällään työterveyden perusteet (hyvä työterveyshuoltokäytäntö ja lait) ja palvelujärjestelmän toiminnan esittelyn työikäisen väestön viitekehyksessä. Opetus sisältää työn merkityksen hyvinvointia edistävänä tekijänä ja työhön ja työoloihin liittyvän terveydellisten haittojen arvioinnin. Opetuksessa käsitellään työ- ja toimintakyvyn arvioinnin ja työkyvyn edistämisen perusteita yleislääkärin työssä. Mukana on biomedisiininen osa kuten esim. ihotaudeissa työperäiset ihosairaudet, keuhkosairauksissa ammattiatma ja kirurgiassa työkyvynarvio. Työterveyden opetuksen volyymi on lääkäreiden peruskoulutuksen opetusohjelmassa vaatimaton suhteessa koko tutkinnon laajuuteen; 1,5–3 op. yliopistosta riippuen (lääketieteen lisensiaatin tutkinto 360 op).

Työterveyden opetusta on integroitu myös lääkäreiden peruskoulutuksen muihin osa-alueisiin, erityisesti kuntoutuksen ja vakuutuslääketieteen opetukseen.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus

Erikoislääkärikoulutuksessa tulee olla biomedisiininen osa (työlääketiede), jolla on selkeä yhteys tietyille erikoisaloille kuten esim. keuhkosairaudet ja ihotaudit. Mukana koulutuksessa on oltava monialainen osaaminen: ergonomia, työhygienia, psykologia, yhteiskuntatieteet (työelämäntuntemus), terveystalous ja ympäristöterveys. Koulutuksessa on saatava laaja ymmärrys kehon ja psyyken keskinäisestä yhteydestä.

Taulukossa 3 on lueteltu työterveyshuoltoon erikoistuvien, heitä kouluttavien kouluttajien (työterveyshuollon kokeneita erikoislääkäreitä) ja koulutuspaikkojen (yliopistojen hyväksymiä työterveysasemia) määrät koko maassa.

Taulukko 3. Työterveyshuoltoon erikoistuvat lääkärit, yliopistojen hyväksymät koulutuspaikat ja niissä toimivat kouluttajat eri yliopistoissa (tilanne 2013–2014 vuoden vaihteessa)

	Erikoistuvia	Koulutuspaikkoja	Kouluttajia
Helsinki	250	90	130
Itä-Suomi	91	48	45
Oulu	115	20	50
Tampere	160	69	90
Turku	90	15	35
Yhteensä	706	242	350

Työterveyden tutkimus lääketieteellisissä tiedekunnissa

Tutkimustyö kuuluu olennaisena osana yliopistojen eri oppialojen toimintoihin. Työterveyden tutkimus on keskittynyt Suomessa lähinnä Työterveyslaitokselle. Tutkimustyötä tehdään myös yliopistoissa ja niiden lääketieteellisissä ja terveystieteiden tiedekunnissa sekä terveyshallinnon ja talouden laitoksilla. Yliopistojen lääketieteellisissä tiedekunnissa resurssit tällä erikoisalalla ovat kohdentuneet perusopetukseen ja erikoislääkärikoulutukseen. Resurssit alan tutkimustyöhön ovat olleet varsin niukat.

Työterveyden tutkimustyötä yliopistoissa tulee kehittää. Yhteistyötä muiden erikoisalojen ja muiden oppialojen, kuten terveystieteiden kanssa tulee vahvistaa. Se on edellytys tietopohjan luomiselle ja toimintojen kehittymiselle tällä oppialalla. Se on välttämätön edellytys yliopistojen sisällä yksiköiden tuloksen arvioinnissa. Yliopistojen lääketieteen tutkijat ovat aliedustettuina työterveyden tutkimuksen rahoitusta jaettaessa. Oppiala tarvitsee uusia opettajia ja kouluttajia sekä opinnäytetöitä (esim. tohtoritutkintoja), jotta oppi- ja erikoisala voi kehittyä ja saadaan päteviä hakijoita mm. työterveyden professuureihin myös jatkossa.

Yhteistyö Työterveyslaitoksen ja yliopistojen kanssa on välttämätöntä, jotta rajalliset resurssit voidaan käyttää oikein parhaimman tuloksen saavuttamiseksi.

Päätoiminen työterveyden professuuri on välttämätön edellytys, jotta voidaan kehittää työterveyden oppialan perusopetusta, erikoislääkärikoulutusta, tutkijakoulutusta ja tutkimustoimintaa työelämän tarpeisiin. Yhteiskunnan odotukset työterveyshuollon toiminnalle edellyttävät nykyistä huomattavasti laajempaa toimintaa yliopistojen työterveyden oppialalla.

2.6 TYÖTERVEYSHUOLLON AMMATTIHENKILÖIDEN JA ASIANTUNTIJOIDEN MÄÄRÄLLINEN KEHITYS

Työterveyshuollon erikoislääkärit

Erikoislääkäritarvetta on selvitetty monen eri sairaanhoitopiirien alueellisissa erikoislääkäriselvityksissä, mutta työterveyshuollon erikoislääkäritarvetta niissä on käsitelty hyvin puutteellisesti (mm. Erikoisalakohmainen lääkäritilanne ja koulutuksen tarve vuoteen 2025 Varsinais-Suomen, Satakunnan ja Vaasan sairaanhoitopiirissä. Loppuraportti 6.2.2012, Backman ym.; HYKS-erva-erikoislääkärit 2025. Erikoisalakohmainen erikoislääkäritilanne ja koulutuksen tarve HYKS erityisvastuualueella vuoteen 2025. Olli Meretoja. HUS, raportti 25.1.2012.) Etelä-Suomen aluehallintoviraston kunnallisille työterveyshuoltoyksiköille tekemä kysely vuonna 2012 osoitti, että suurin tarve työterveyshuollon yksiköissä katsottiin olevan työterveyshuollon erikoislääkäreistä (julkaisematon raportti).

Suomen Lääkäriliitto on tehnyt selvityksiä erikoislääkärimäärien kehityksestä ja tarpeista. Aiemmin on arvioitu mm. työelämästä poistuman merkitystä koulutettavien määrien riittävyteen. (Erikoislääkärien määrän kehitys vuoteen 2015. Pystytäänkö eläkepoistuma korvaamaan uusilla spesialisteilla? Kajantie ym. Suomen Lääkärilehti 38/2006,3865–3870). Liitto on myös koonnut alueellisia selvityksiä erikoislääkäriennusteista (Yhteenvedo alueellisista erikoislääkäriennusteista vuoteen 2025, Suomen Lääkäriliitto, käsikirjoitus 17.12. 2012; Useille erikoisaloille tarvitaan lisää lääkäreitä. Parmanne ym. Suomen Lääkärilehti 12/ 2013,936–937).

Sairaanhoidopiirit ovat myös kartoittaneet muun hoitohenkilöstön tarvetta (mm. HYKSin Ervan hoitohenkilöstö ja akateemiset erityistyöntekijät 2025. Selvitys hoitohenkilöstön ja akateemisten erityistyöntekijöiden pitkän aikavälin työvoimatarpeesta sekä henkilöstön perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta. Riitta Vuorinen. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiiri /Carea /Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri, raportti 30.9.2012).

Työterveyshuollon piirissä toimivien terveydenhuollon ammattihenkilöiden lukumäärää on seurattu Työterveyshuolto Suomessa katsauksella. Pyydettyjen seurantatietojen saaminen palveluntuottajilta on ollut hankalaa, mikä vaikeuttaa työterveyshuollon toiminnan ajanmukaista seurantaa.

Työterveyshuolto Suomessa vuonna 2010 ja kehitystrendi 2000–2010 julkaisun (Työterveyslaitos 2012) mukaan huhtikuussa 2011 työterveyshuollossa oli 2192 lääkärin tointa. Alueellisesti tarkasteltuna lääkäriävuosista 34 % jakaantui Etelä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) alueelle, 15 % Lounais-Suomen Avin/Ahvenanmaan valtionviraston, 12 % Itä-Suomen Avin, 30 % Länsi- ja Sisä-Suomen Avin, 7 % Pohjois-Suomen Avin ja 3 % Lapin Avin alueelle. Päätoimisten erikoislääkäreiden osuus pysyi käytännössä samana terveyskeskuksissa (52 % vuonna 2008, 51 % vuonna 2010). Kunnallisissa työterveyshuollon liikelaitoksissa ja osakeyhtiöissä työskentelevien päätoimisten työterveyslääkäreiden osuus nousi tuona ajanjaksona 51 %:sta 66 %:iin. Työnantajien omissa työterveysyksiköissä työskentelevistä lääkäreistä 76 %:lla oli työterveyshuollon erikoislääkärin pätevyys. Vuonna 2008 luku oli 72 %. Lääkärikeskuksissa erikoislääkäreiden osuus nousi 2008–2010 53 %:sta 56:iin. (Työterveyshuolto Suomessa vuonna 2010 ja kehitystrendi 2000–2010. Työterveyslaitos 2012).

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden suhteellinen osuus on kehittynyt suotuisasti erillisrahoituksen aikana. Vuoden 2012 alussa työikäisiä työterveyshuollon erikoislääkäreitä oli yhteensä 796. Työikäisten työterveyshuollon erikoislääkäreiden määrä on lisääntynyt vuodesta 2007 yhteensä 161 lääkäriä. Ikäjakauman perusteella erikoislääkäreistä eläköityy 10 vuoden kuluessa 274 (36 %) ja sitä seuraavan kymmenen vuoden kuluessa 344 erikoislääkäreitä. Näin ollen erikoislääkäritarpeen tyydyttäminen edellyttää jatkossakin vähintään 50 uuden työterveyshuollon erikoislääkäritutkinnon suorittamista vuosittain ainakin seuraavan kahdenkymmenen vuoden ajan.

Työterveyshoitajat

Työterveyshuollossa oli vuonna 2011 yhteensä 2636 terveydenhoitajan tointa. Muissa kuin lääkärikeskuksissa olevista terveydenhoitajien toimista 95 % oli päätoimisia. Lääkärikeskuksista ko tietoa ei ole saatu. Terveydenhoitajaresurssit ovat parantuneet eniten terveyskeskuksissa (15 %). (Työterveyshuolto Suomessa vuonna 2010 ja kehitystrendi 2000–2010. Työterveyslaitos 2012).

Alueellisesti tarkasteltuna työterveyshoitajien työvuosista 29 % jakaantui Etelä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) alueelle, 14 % Lounais-Suomen Avin/ Ahvenanmaan valtionviraston, 9 % Itä-Suomen Avin, 39 % Länsi- ja Sisä-Suomen Avin, 6 % Pohjois-Suomen Avin ja 3 % Lapin Avin alueelle. (Työterveyshuolto Suomessa vuonna 2010 ja kehitystrendi 2000–2010. Työterveyslaitos 2012).

Suomen Työterveyshoitajaliitto ry:n laskelmien mukaan vuosina 2012–2017 eläköityy noin 250 työterveyshoitajaa ja vuosina 2012–2022 noin 850 työterveyshoitajaa. Muissa ammattiliitoissa olevia työterveyshoitajia on arvioitu eläköityvän vuosina 2012–2022 lisäksi noin 300.

Työterveyshuollon asiantuntijat

Vuonna 2011 työterveyshuollossa oli 705 fysioterapeutin tointa. Heidän määrässään ei ole tapahtunut merkittävää kasvua viime vuosina. Vuonna 2011 psykologeja toimi työterveyshuollossa 358. Kasvua vuoteen 2008 verrattuna oli 13 %. (Työterveyshuolto Suomessa vuonna 2010 ja kehitystrendi 2000–2010. Työterveyslaitos 2012)

Työfysioterapeutit ry:n laskelmien mukaan vuoteen 2016 mennessä eläköityy 80–90 työfysioterapeuttia ja seuraavien vuosien aikana vuoteen 2021 mennessä noin 200 työfysioterapeuttia. Koulutuskysynnän perusteella arvioituna tarjonta on kyennyt tyydyttämään koulutustarpeen toistaiseksi heidän kohdallaan.

Psykologien osalta ei vastaavia eläköitymiseen liittyviä lukuja ole saatavilla. Työterveyshuoltoon pätevöittävää koulutusta on tähän asti järjestänyt lähes yksinomaan Työterveyslaitos. Koulutuksen suorittaneiden määrä vuositasolla on ollut noin 30–40. Viime vuosina koulutukseen hakijoiden määrä on lisääntynyt ja ylittänyt tarjonnan, mistä syystä Työterveyslaitos on lisännyt moniammatillisia koulutusryhmiä parin viime vuoden aikana siten, että vuonna 2013 koulutuspaikkojen lisäys on noin 60. Asiantuntijoiden koulutuksen määrällinen tarve on kiinteästi sidoksissa heidän käyttöönsä työterveyshuollossa, mikä puolestaan on sidoksissa ammattihenkilöiden tarvearvioon. Näin ollen psykologien tarve riippuu oleellisesti siitä, osataanko heidän asiantuntemustaan käyttää. Terveyskeskusten työterveystiimeissä ja -yksiköissä, joissa Työterveyslaitoksen tietojen mukaan olisi tällä hetkellä käytössä psykologeja vain muutama kymmenen, tilanne on erityisen ongelmallinen.

Muiden asiantuntijoiden (ravitsemusterapeutit, puheterapeutit, liikunnan asiantuntijat, teknisen alan/työhygienian asiantuntijat) koulutuksen tarve on kyetty tyydyttämään Työterveyslaitoksen tuottamalla kahden opintopisteen laajuisella koulutuksella. Koulutuksia on järjestetty kerran vuodessa. Optikoille on järjestetty 1-2 koulutusta vuodessa. Maatalouden asiantuntijoille tuotetaan yksi koulutus vuodessa.

Työhygieenikkojen tarve on kasvava. REACH-asetuksen puitteissa työterveyshuololle asetettavat tehtävät lisääntyvät (esim. altistumisen skenaariotyöskentely). Työhygienistä erityisosaamista tarvitaan asetuksessa mainittujen tehtävien suorittamiseen ja TUKES ja ELY-keskusten toiminnan tueksi, kuten viime vuosien kokemukset mm. kaivannaisteollisuudesta osoittavat. Tästä syystä ja nykyisen 1970–80-luvuilla koulutetun sukupolven eläköitymisen vuoksi on työhygieenikkojen tarpeeksi arvioitu noin 20 tutkintoa vuodessa. Itä-Suomen yliopistosta ympäristötieteen laitokselta valmistuu tällä hetkellä noin 5-6 työhygieenikkoa vuodessa. Työterveyslaitos on kouluttanut työhygieenikkoja (90 opintopisteen laajuinen koulutus) lähinnä omiin tarpeisiinsa.

Kunnallisen työterveyshuoltohenkilöstön eläköityminen

Kevan tilastojen mukaan seuraavan kymmenen vuoden aikana täyttyy vuosittain 7–17 työterveyshuollossa toimivan lääkärin ja 13–33 työterveyshuollossa toimivan terveydenhoitajan vanhuuseläkeikä. Tarkemmat tiedot osoittavat, että vuoteen 2022 mennessä kunnallinen työterveyshuollon henkilöstö saavuttaa vanhuuseläkeiän seuraavasti:

- 114 työterveyshuollossa toimivaa lääkäriä (35 % ammattiryhmästä)
- 5 työterveyshuollossa toimivaa psykologia (9 %)
- 30 työterveyshuollossa toimivaa fysioterapeuttia (23 %)
- 216 työterveyshuollossa toimivaa terveydenhoitajaa (31 %)

Käytettävissä olevaan työvoimaan vaikuttaa myös työntekijöiden siirtyminen pois työterveyshuoltotyöstä esim. ulkomaille muuton tai tutkimus-, järjestö- tai hallintotyöhön siirtymisen vuoksi. Työaikakäytännöillä on merkitys työterveyshuoltohenkilöstön tarjonnalle siten, että esim. osa-aikatyön nykyistä laajempi käyttö vähentäisi kunnallisten työterveyshuoltoyksiköiden käytettävissä olevaa työvoimapanosta.

Toisaalta työvoimapanosta lisää se, että vanhuuseläkeiän saavuttaminen ei nykyään automaattisesti tarkoita työskentelyn päättymistä, vaan osa henkilöstöstä jatkaa työuraansa senkin jälkeen ainakin jonkin aikaa. Eläköitymisen jälkeen osa henkilöstöstä tekee myös lyhytaikaisia ns. keikkasopimuksia entisen työnantajansa kanssa.

2.7 KOULUTUKSEN SEURANTA JA PÄTEVYYKSIEN VALVONTA

Työterveyshuollon koulutusta järjestävät Työterveyslaitos, yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Kyseiset koulutusta antavat organisaatiot vastaavat koulutuksen sisällöstä. Niiden tulee koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioida työterveyshuoltoon koskevat säädökset, ohjeistukset ja viimeisin tutkimustieto.

Työterveyslaitoksen tehtävänä on järjestää alan koulutusta (Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta 24.2.1978/ 159 2§). Yliopisto voi hyväksi lukea suoritukset osana työterveyshuollon erikoislääkäritutkintoa.

Työterveyshuollon neuvottelukunta käsittelee mm. työterveyshuollon kehittämiseen ja koulutukseen liittyvät keskeiset linjaukset ja periaatteelliset kysymykset.

Aluehallintovirasto ja Valvira valvovat terveyshuollon henkilöstön pätevyksiä lupahallinnon ja lisäksi osin kantelu- ja valvontatehtävien kautta. Yliopistot ilmoittavat Valviralle erikoislääkärikoulutuksen suorittamisen, jonka tiedon Valvira liittää terveydenhuollon ammattihenkilöitä käsittävään Terhikki-rekisteriin.

Työterveyshuollon koulutusvaatimukset perustuvat työterveyshuoltolakiin (1383/2001) ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (1484/2001).

Laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990) säätelee toimiluvan myöntämisen ehtoja. Yksityisiltä työterveyshuoltopalvelujen tuottajilta edellytetään toimilupa, jonka myöntää aluehallintovirasto omalla toimialueellaan tai valtakunnallisesti Valvira, jos palvelujen tuottaja toimii useamman aluehallintoviraston alueella.

Luvan myöntämisen ehtona on, että työterveyshuoltopalveluja tuottavalla henkilöstöllä on työterveyshuoltolain ja -asetuksen mukainen pätevyys.

Työterveyshuoltolain 5 §:n mukaan työntekijän tulee käyttää työterveyshuollon ammattihenkilöitä ja heidän tarpeelliseksi katsomiaan asiantuntijoita. Heillä tulee olla lain 3 § tarkoitettu pätevyys.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) nojalla työterveyshuoltopalveluista työnantajalle maksettavien työterveyshuollon korvauksien edellytyksenä on, että palvelut tuottaa työterveyshuoltoon pätevoityneet ammattihenkilöt ja asiantuntijat.

Asetuksen 1484/2001 mukaisen koulutuksen suorittaneista vain työterveyshuollon erikoislääkärit merkitään Valviran ylläpitämään Terhikki-rekisteriin. Työterveyshuollon pätevoittävän koulutuksen suorittaneista terveydenhoitajista, fysioterapeuteista, psykologeista ja lääkäreistä ei ole yhtenäistä rekisteriä. Näin ollen meillä ei ole luotettavaa menetelmää seurata systemaattisesti pätevän henkilöstön ja koulutettujen määriä. Tiedot on hankittu ammattiliitoilta. Tämä on vaikeuttanut koulutuksen suoritta-

neiden tietojen tarkistamista, koulutettujen määrän systemaattista seuranta ja koulutustarpeiden arvioimista sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä.

2.8 TYÖTERVEYSHUOLLON YKSIKÖIDEN LAADUSTA JA TOIMINNASTA VASTAAVAN HENKILÖN PÄTEVYYS

Yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) mukaan terveydenhuollon palvelun tuottajalla tulee olla aluehallintoviraston (tai valtakunnalliset luvat Valvira) hyväksymä terveydenhuollon palveluista vastaava johtaja.

Vastaavaksi johtajaksi hyväksytään palvelujen tuottajan kirjallisesta hakemuksesta henkilö, joka täyttää vastaavalle johtajalle asetuksessa säädetyt vaatimukset. Asetuksen (744/1990) mukaan terveydenhuollon palveluista vastaavan johtajan tulee olla terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 luvussa tarkoitettu ammattihenkilö (terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö tai nimikesuojattu ammattihenkilö). Hänen on kyettävä vastaamaan tosiasiallisesti toiminnan sisällöstä ja oltava pääsääntöisesti potilaiden ja viranomaisten tavoitettavissa (ei voi asua ulkomailla).

Vastaavan johtajan vastuulla on, että toiminta täyttää lain ja määräysten vaatimukset: Mm. henkilökunnan määrä, koulutus ja riittävä ammattitaito sekä tilojen ja laitteiden asianmukaisuus. Toiminnan tulee olla lääketieteellisesti perusteltua ja potilasturvallista. Vastaava johtaja huolehtii siitä, että palvelujen tuottaja tekee asianmukaiset ilmoitukset (luvanmuutokset, ilmoitukset, toimintakertomukset).

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen (nykyisin Valvira) ja lääninhallitusten (aluehallintovirastot) yksityisen terveydenhuollon lupahallinnon yhteistyöryhmä YTEVA teki linjauksia vuonna 2007 vastaavan johtajan pätevyysvaatimuksista. Sen seurauksena

- a) työterveyshuollon palvelualan merkitseminen lupaan edellyttää, että yrityksessä toimii ainakin yksi työterveyshuollon erikoislääkäri omana henkilökuntana
- b) työterveyshuollon palvelualan vastaavan johtajan tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri

Lisäksi on linjattu, että työterveyshuollon palveluala edellyttää, että yrityksellä on henkilökunnassaan myös muuta työterveydenhuollon ammattikuntaa (palvelukokonaisuus).

2.9 YLEMPI KORKEAKOULUTASOINEN, TYÖTERVEYSHUOLLON OSAAMISTA SYVENTÄVÄ KOULUTUS, SEN ORGANISOINTI JA RAHOITUS

Työterveyshuoltoon pätevöittävä koulutuksen lisäksi tarvitaan ammattikorkeakoulujen opetustehtäviin, työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin sekä tutkijoiksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita työterveyshoitaja- ja työfysioterapeuttitautaisia työntekijöitä. Kaikkiin näihin tehtäviin edellytetään ylempää korkeakoulututkintoa. (Ammattikorkeakouluasetus (352/2003). Käytännössä työelämä on vaatinut ko tutkinnon suorittamista myös esimies- ja kehittämistehtäviin rekrytoitavilta. Ammattikorkeakouluissa on lähivuosina meneillään sukupolvenvaihdos, joten sille

sektorille tarvitaan työterveyshuoltotaustaisia lehtoreita. Koulutusosaamista tarvitaan laajemminkin eri tehtävissä. Työterveyshuollossa on käynnistymässä merkittävä kehittämisvaihe liittyen työkyvyn hallintajärjestelmien luomiseen ja kehittämiseen sekä laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen. Rekrytointiongelmat ovat omalta osaltaan nostaneet esille myös tutkijaresurssien puutteen. Tästä syystä lähdettiin vuonna 2008 yhteistyössä Työterveyslaitoksen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan ylempiin korkeakouluopintoihin integroitua työterveyshuollon osaamista syventäviä opintoja. Taulukossa 4 koulutuksen sijoittuminen koulutusrakenteisiin.

Taulukko 4. Ylemmät korkeakouluopinnot terveydenhoitajien ja fysioterapeuttien jatkokoulutuksessa

Ammattihenkilöt ja asiantuntijat	Vaadittava peruskoulutus	Työterveys- huollossa toimimisen edellyttämä täydennyskoulutus	Ylemmät korkea- kouluopinnot	Jatko- opinnot
Terveydenhoitajat	terveydenhoitaja	11 op (...>15op)	Ylempi amk- tutkinto, kandidaatin tutkinto, ylempi korkea- koulututkinto (maisteri)	liseniaatin tutkinto, tohtorin tutkinto
Fysioterapeutit	fysioterapeutti	11 op (...>15op)	Ylempi amk- tutkinto, kandidaatin tutkinto, ylempi korkeakou- lututkinto (maisteri)	liseniaatin tutkinto, tohtorin tutkinto

Ammattikorkeakoulut

Ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista on säädetty valtioneuvoston asetuksella (352/2003). Asetuksen 3 § on säädetty kullakin koulutusalaalla annettavista tutkinnoista ja niiden nimikkeistä. Tämä sisältää ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot. Asetuksen 5 § on säädetty ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laajuudesta ja 7a § ylempien ammattikorkeakoulututkintojen tavoitteista.

Syventävien ammattiopintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle mahdollisuus vahvistaa teorian soveltamista käytäntöön, analyttisiä taitoja, projektin johtamisen sekä tutkimus- ja kehitystyöhön osallistumisen taitoja sekä sosiaalisia taitoja.

Työterveyshuollon opinnäytetyöt suuntautuvat lähtökohtaisesti käytännön työterveyshuollon ja/tai työelämän kehittämiseen erilaisissa projekteissa. Niiden tavoitteena on kehittää ja osoittaa kykyä soveltaa tutkimustietoa ja käyttää valittuja menetelmiä työelämän ongelmien erittelyyn ja ratkaisemiseen sekä valmiutta itsenäiseen vaativaan asiantuntijatyöhön. Työterveyshuollon osaamista syventävät opinnot on integroitu opetukseen henkilökohtaisen oppimissuunnitelman avulla.

Ammattikorkeakoulut rahoittavat ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen perusrahoituksestaan. Tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta.

Yliopistot

Yliopistoissa suoritettava koulutus tähtää terveystieteiden maisteritutkintoon. Yliopistoissa työterveyshuollon osaamista syventävät opinnot (25–30 op yliopistosta riippuen) sisältyvät vapaavalintaisiin opintoihin. Opiskelija voi suunnata harjoittelun ja opinnäytetyön työterveyshuollon teemoihin.

Yliopistot rahoittavat ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen budjettirahoituksestaan. Tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta.

Työterveyshuollon osaamista syventävä koulutus osana ylempiä korkeakouluopintoja

Koulutus toteutetaan Työterveyslaitoksen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen verkostoyhteistyössä. Koulutusta koordinoi Työterveyslaitos. Sitä organisoii ja suunnittelee työryhmä, johon voivat osallistua kaikkien koulutuksesta kiinnostuneiden ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen edustajat. Ohjausryhmässä on sosiaali- ja terveysministeriön, Työterveyslaitoksen, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, opiskelijoiden, ammattiliittojen ja työelämän edustus. Koulutukselle on laadittu yhteistyössä valtakunnallinen osaamiskuvaus ja opintokokonaisuudet sekä opintojaksot. Ylemmät korkeakouluopinnot on suorittanut kevääseen 2013 mennessä yhteensä yli 40 opiskelijaa, joista noin puolet on valmistunut ammattikorkeakouluista ja puolet yliopistoista. Opinnot on aloittanut noin 100 opiskelijaa tähän mennessä. Tavoite on vuoteen 2015 mennessä noin 300 opintoa aloittanutta. Tavoitteesta saavutetaan nykyisellä koulutusvolyymilla noin puolet.

Työterveyslaitos tuottaa ylempien korkeakouluopintojen koulutusohjelmiin (soveltuvat ylemmät ammattikorkeakouluopinnot ja yliopistoissa terveystieteet) työterveyshuoltoon liittyviä teoreettisia osioita sekä harjoittelun ja opinnäytetöiden sisällön ohjausta. Teoreettiset opinnot tuotetaan Moodle-oppimisympäristöön samansisältöisinä kaikille opiskelijoille. Suorituksista vastaavat oppilaitokset.

Rahoitus

Työterveyslaitoksen tuottama opetus ylempiin korkeakouluopintoihin on rahoitettu vuodesta 2008 lähtien STM:n toimintamenomomenttiin sisältyvästä määrärahasta, joka on tarkoitettu työterveyshuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuodesta 2013 alkaen määräraha on siirretty osaksi Työterveyslaitoksen talousarviota. Määräraha on edelleen tarkoitettu käytettäväksi edellä mainittuun tarkoitukseen. Rahoitus on sisältänyt Työterveyslaitoksen tuottaman luento-opetuksen sekä harjoittelun ja opinnäytetöiden sisällön ohjausta ja arviointia. Toteutumasta on raportoitu puolivuositain. Työterveyshuoltoon suunnattuja sisältöjä tarvitaan osaamisen turvaamiseksi koulutus-, esimies-, asiantuntija- ja tutkimustehtävissä toimittaessa. Pilotoinnissa on luotu toimiva yhteistyöverkosto. Koulutuksen jatkaminen edellyttää rahoituksen turvaamista. Erillistä rahoitusta vaativan koulutuksen kustannukset ovat olleet noin 30 000 €/vuositasolla.

2.10 TYÖELÄMÄTUNTEMUS JA TYÖTERVEYSHUOLTO-TIETÄMYS TERVEYDENHUOLLON AMMATTI-HENKILÖIDEN PERUSOPETUKSESSA JA LÄÄKÄREIDEN ERIKOISTUMISKOULUTUKSESSA

Erityisesti työterveyshuoltoon tulevien terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden työelämäosaamisella on suuri merkitys heidän päivittäisessä työssään, missä korostetaan vahvaa yhteistyötä työpaikan kanssa, työpaikan, työympäristön ja työn ymmärtämistä ja työkyvyn ja terveyden ylläpitämistä. Työskentely pelkästään terveydenhuollon yksiköissä antaa varsin vähän kokemusta esimerkiksi teollisista työpaikoista, muista palveluelinkeinoista, pienten yritysten toiminnasta toimialasta riippumatta ja maa- ja metsätalouteen kuuluvista töistä.

Työterveyshuoltoon liittyvä opetus ammattikorkeakoulujen perustutkinnoissa

Ammattikorkeakoulujen terveydenhoitajien perustutkinnoissa (240 opintopistettä) on työterveyshuollon opintoja ammattikorkeakoulusta riippuen vaihtelevan laajuisesti. Sosiaali- ja terveystieteiden terveydenhoitajan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyi syksyllä 2012 tehdyn kyselyn mukaan työterveyshuollon opetusta keskimäärin 2-6 opintopistettä teoriaopetusta ja harjoittelua 1,4 - 10,5 opintopistettä. Joissakin ammattikorkeakouluissa on tämän lisäksi ollut mahdollisuus valita työterveyshuollon opintoja vapaasti valittavina opintoina. Terveydenhoitajan peruskoulutuksen tulee sisältää työterveyshuollon opintoja tasavertaisesti muiden terveydenhoitotyön osa-alueiden kanssa.

Ammattikorkeakoulujen tuottama fysioterapeuttien koulutus (210 opintopistettä) voi sisältää ergonomiaan ja työterveyshuoltoon sisältyviä opintoja, mutta oppilaitosten opetussuunnitelmissa on näiltä osin merkittäviä eroja. Fysioterapeutteja koulutaville ammattikorkeakouluille tehdyn kyselyn mukaan (vuonna 2013) fysioterapeuttien peruskoulutuksessa työterveyshuoltoon liittyvät teoriaopinnot vaihtelevat 1,5 - 5 op. Kaikilla fysioterapeutiksi opiskelevilla ei ole mahdollisuutta käytännön harjoitteluun työterveyshuollossa opintojen aikana.

Lääkäreiden peruskoulutus ja erikoislääkärikoulutus

Lääkäreiden peruskoulutuksessa työterveyshuollon teoreettisten opintojen laajuus vaihtelee eri yliopistoissa tasolla 1,5–3,0 opintopistettä yhteensä koko tutkinnon (lääketieteen lisensiaatti) 360 opintopisteestä. Opetus toteutetaan yleensä opintojen loppuvaiheessa, jolloin valtaosalla opiskelijoista on jo kokemusta yleislääkärin työstä käytännössä.

Muiden erikoisalojen kuin työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen sisältämistä työterveyden ja työelämäntuntemuksen opetuksesta ei ole tarkkaa tietoa. Työterveys- tai työelämäntuntemusta ei yleensä ole mainittu erillisenä oppimistavoitteena erikoislääkärikoulutusohjelmien opetussuunnitelmissa. Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäritutkintoihin sisältyy yliopistosta riippuen 10–30 opintopisteen moniammatillinen johtamiskoulutus, jossa sivutaan myös työelämään liittyviä aiheita.

Tavoitteena tulee olla, että yleislääkärillä ja kaikkien erikoisalojen erikoislääkäreillä, jotka osallistuvat työikäisen väestön terveyden ja sairauksien tutkimiseen ja hoitoon, on riittävä osaaminen työn ja työelämän merkityksestä yksilön ja yhteisön hyvinvoinnille. Työllä on olennainen merkitys sairauksien aiheuttajana (työperäiset sairaudet ja ammattitaudit) ja työkyvyn määrittämisessä. Työelämän tunteminen ja työn merkityksen ymmärtäminen sairauksien synnyssä ja työkykyä arvioitaessa tulee saada nykyistä paremmin osaksi lääkärin osaamista. Lääketieteen peruskoulutuksessa on lisättävä työelämäntuntemusta ja työkyvyn arvioinnin osaamista, jotta valmistuvalla lääkärillä on riittävät tiedot ja taidot yhteiskunnan esittämiin haasteisiin terveydenhuollon palvelujärjestelmälle.

Psykologien peruskoulutus

Psykologien perustutkintoon johtavassa koulutuksessa yliopistossa ei työryhmän saaman tiedon mukaan ole toistaiseksi ollut työterveyshuoltoon tai työterveyspsykologiaan liittyviä opetussisältöjä. Sen sijaan työ- ja organisaatiopsykologiaa ja yleisemmin terveystieteellisiä koskevia koulutussisältöjä on tarjolla.

Työelämäntuntemuksen kipukohdat terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksessa

Jotta terveydenhuollon ammattihenkilö voisi kohdata työelämässä olevia asiakkaita, tulisi hänellä olla ymmärrys myös työelämän viitekehystä, ei vain potilaan sairaudesta. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutus pitää nykyisellään sisällään varsin vähän työelämän tuntemusta lisäävää koulutusta. Tämä on muodostunut ongelmaksi erityisesti viime vuosina, jolloin koulutukseen hakeutuvien nuorten työkokemus saattaa esimerkiksi kesätyömahdollisuuksien puutteen vuoksi olla vähäistä. Koulutukseen tulevilla ei välttämättä ole omaa kokemusperäisesti muodostunutta käsitystä työelämästä, sen vaatimuksista ja lainalaisuuksista. Tämä sama puute koskee myös liiketaloudellisella pohjalla toimivan yritystoiminnan lainalaisuuksien tuntemista. Lisäksi yhteiskunnallisen ja sosiaalilääketieteellisen näkemyksen opettaminen on terveydenhuollon koulutuksessa nykyisellään riittämätöntä.

2.11 LIITYNTÄ AIEMPIIN TYÖRYHMIEN RAPORTTEIHIN

Hallitusohjelman mukaan työterveyshuoltoa ja lakisääteistä sairausvakuutusta kehitetään sosiaali- ja terveysministeriön Työterveyshuolto- ja Työhyvinvointi -työryhmien ehdotusten pohjalta. Työmarkkinajärjestöjen työelämäryhmässä (pj Jukka Ahtela) ja Työmarkkinakeskusjärjestöjen työurasopimuksen linjauksissa esitetyt ehdotukset ja valtiosihteeri Rantahalvarin työryhmän Työterveyshuolto ja työkyvyn tukeminen työterveysyhteistyönä (STM:n selvityksiä 2011:6) ehdotukset on huomioitu työryhmän työssä.

3 TYÖRYHMÄN ESITYKSET

3.1 TYÖTERVEYSHUOLLON ERIKOISLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN RAHOITUS

Esitys 1.

Työryhmä esittää työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoituksen jatkamista edelleen aikaisemman mallin mukaisesti erillisrahoituksella. Työryhmä on valmistellut hallituksen esityksen Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta vuosille 2014–2017.

Sosiaali- ja terveysministeriössä ja opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistellaan parhaillaan erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen ohjauksen uudistusta. Asiaa selvittävä työryhmä jättää raporttinsa 31.12.2013 mennessä ja tulee ottamaan kantaa myös kaikkien erikoisalojen erikoislääkärikoulutuksen rahoitukseen. Tämän vuoksi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen erillisrahoitusta esitetään tässä vaiheessa jatkettavaksi määräaikaisesti. Evo-rahoituksen uudistuksen yhteydessä myös tämä erillisrahoitus tulee uudelleentarkasteluun.

Hallituksen esitys laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia siten, että määräaikaisina voimassa olevien työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevien säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 1.1.2014 alkaen 31.12.2017 saakka. Määräraha sisältyy valtiontalouden kehyksiin 2014–2017. Tarkoituksena on turvata työterveyshuollon erikoislääkärien koulutuksen taso ja koulutuksen määrällinen riittävyys.

Esityksen mukaan valtion varoista maksettaisiin korvaus työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin Työterveyslaitokselle, joka vastaisi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen liittyvän korvauksen maksamisesta edelleen yliopistoille, yliopistojen hyväksymille erikoislääkärikoulutusta antaville yksityisille terveystalusten tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille. Lisäksi Työterveyslaitos rahoittaisi korvauksella työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta Työterveyslaitoksella.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Työterveyslaitoksella olisi oikeus tarkastaa korvausta saaneiden toimintaa korvausten oikeellisuuden valvomiseksi.

Hallituksen esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella, ja luonnos on käsitelty työterveyshuollon neuvottelukunnan kokouksessa 4.4.2013. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle ns. budjettilakina syyskuun 2013 alussa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus

Lakiin liittyvä sosiaali- ja terveysministeriön asetus annetaan sen jälkeen, kun eduskunta on vahvistanut valtion talousarvion joulukuussa 2013. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin tutkintokohtaisen korvauksen suuruudesta, hakemusmenettelystä, määrärahan kohdentamisesta mainittujen tahojen kesken sekä niistä perusteista ja menettelytavoista, joilla korvausten suorittamisesta yksityisille palvelu-

jen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille päätetään. Asetuksella säädettäisiin lisäksi selvitysten antamiseen liittyvästä menettelystä.

Hallituksen esitys liite 3.

3.2 TYÖTERVEYSHUOLLOSSA TOIMIVIEN TERVEYDENHOITAJIEN JA MUIDEN TYÖTERVEYSHUOLLON ASiantuntijoiden Koulutuksen Organisointi ja Rahoitus

Esitys 2.

Työryhmä esittää, että Työterveyslaitoksen tuottamaa moniammatillista pätevöittävää koulutusta lääkäreille, terveydenhoitajille, fysioterapeuteille ja psykologeille jatketaan.

Koulutusta toteutetaan vähintään nykyisessä laajuudessaan ja nykyisellä volyymilla Työterveyslaitoksen neljässä aluetoimipisteessä koulutuksen valtakunnallisen saatavuuden turvaamiseksi.

Koulutuksen sisältöä päivitetään, opetusmetodeja uudistetaan ja koulutuksen joustavia suorittamismahdollisuuksia lisätään.

Rahoitukseen ei esitetä muutoksia.

Esityksen seurausvaikutukset: Työterveyslaitos vastaa työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutustarpeisiin.

Esitys 3.

Jotta koulutustarpeeseen pystytään vastaamaan, rinnakkaisena vaihtoehtona Työterveyslaitoksen tuottamalle koulutuksena työryhmä esittää verkostomallilla toteutettua pätevöittävää koulutusta terveydenhoitajille ja fysioterapeuteille, jossa toimijoina voivat olla ammattikorkeakoulut ja Työterveyslaitos. Työterveyslaitos ja ammattikorkeakoulut sopivat koulutusyhteistyön koordinoinnista. Ammattikorkeakoulujen yhteistyöhön ja Työterveyslaitoksen toimintaan on varattava riittävät resurssit.

Mallissa ammattikorkeakoulut sopivat yhteistyöstä ja työnjaosta ja keskittävät työterveyshuollon koulutusta niihin ammattikorkeakouluihin, joissa on työterveyshuollon osaamista, ja jotka osallistuvat koulutuksen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin verkostoyhteistyönä. Niiden ammattikorkeakoulujen, jotka osallistuvat verkostoon, tulee kehittää ja järjestää työterveyshuollon koulutusta pitkällä aikajänteellä. Tässä verkostoyhteistyössä on huolehdittava myös riittävästä ruotsinkielisestä koulutustarjonnasta.

Työterveyshuollon koulutuksen merkitys ammattikorkeakoulun toiminnassa voi näkyä myös ammattikorkeakoulun toiminnan painopisteissä. Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon koulutuksen valtakunnallinen kattavuus ja etäisyydet. Verkostoyhteistyö turvaa koulutuksen tasalaatuisuuden ja samantasoiset opintojen osaamisvaatimukset. Moniammatillinen, moduliperusteinen yhdessä laadittu opetussuunnitelma ja sen toteutus mahdollistaa tiimityön eri ammattikorkeakoulujen kesken. Tällöin mahdollistuu myös parhaan osaamisen ja käytänteiden jakaminen valtakun-

nallisesti. Työterveyslaitos tuottaa verkostossa erityisasiantuntijuutta yhdessä sovitus- ja laajuudessa eri moduleihin.

Ammattikorkeakoulut voivat hakea koulutuksen järjestämiseksi määräaikaisen laatu- ja sisällön (koulutusdiplomi). Kouluttajille järjestetään säännöllisesti kouluttajakoulutusta työterveyshuollon sisällöllisistä ja pedagogisista aiheista. Koulutusta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti verkostokokouksissa, joissa on työelämän eri osapuolten edustus. Koulutusta kehitetään työterveyshuollon opettajien valtakunnallisessa verkostossa ja koulutusorganisaatioiden ylläpitämissä alueellisissa yhteistyöverkostoissa.

Koulutuksen rahoituksen turvaaminen on ensisijainen ratkaistava kysymys, sillä ammattikorkeakoulut eivät enää jatkossa toteuta koulutusta erikoistumisopinnoina. Tällä hetkellä todennäköisin vaihtoehto on maksullinen täydennyskoulutus. Ammattikorkeakoulut tarjoavat koulutusta verkostomallilla vuodesta 2014 alkaen.

Verkostomallissa Työterveyslaitoksen asiantuntijatuki ammattikorkeakouluille ja koulutuksen kehittäminen rahoitetaan osaksi Työterveyslaitoksen talousarviota siirretystä määrärahasta, joka on tarkoitettu työterveyshuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Esityksen seurausvaikutukset: Työterveyslaitoksen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyönä voidaan kouluttaa riittävä määrä työterveyshoitoja ja työfysioterapeutteja.

Toteutustapaan vaikuttavia keskeneräisiä asioita:

Kilpailuneutraaliteetti, koulutusdiplomin selvittäminen, koulutusvastuut.

Esitys 4.

Pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmana työryhmä esittää uutta verkostomallia pätevöittävän koulutuksen tuottamiseksi lääkäreille, terveydenhoitajille, fysioterapeuteille ja psykologeille, jossa koulutuksen toteuttajina ovat yhteistyössä Työterveyslaitos, yliopistot ja ammattikorkeakoulut.

Työterveyslaitos toimisi verkostoyhteistyössä toteutettavan koulutuksen koordinoijana. Koulutusta kehitettäessä tulee huolehtia koulutuksen tasalaatuisuudesta, moniammatillisesta toteutuksesta ja kouluttajien osaamisesta.

Samassa yhteydessä tulee harkittavaksi oman rahoitusmallin rakentaminen työterveyshuoltoon pätevöittäville koulutukselle.

Esitys 5. Psykologien koulutuksen kehittäminen

Työryhmä esittää yliopistojen harkittavaksi, että rinnakkaisena vaihtoehtona Työterveyslaitoksen tuottamalle koulutukselle, erikoispsykologikoulutukseen (Psykonet) voisi sisältyä valinnaisena tarjottava työterveyshuollon asiantuntijaksi pätevöittävä moduuli, joka olisi laajuudeltaan asetuksen 1484/2001 mukainen. Osa moduulista voitaisiin toteuttaa yhdessä muiden ammattiryhmien kanssa, esimerkiksi työterveyshuollon säädöksiin ja työterveysyhteistyöhön liittyvä 1-2 opintopisteen kokonaisuus.

Psykologien työterveyshuollon pätevöittävän koulutuksen sisällöt tulee nykyistä selkeämmin ankkuroida psykologin erityisasiantuntijuuteen työterveyshuollon palvelukokonaisuudessa.

Esitys 6. Muiden asiantuntijoiden* koulutus

Työryhmä esittää, että muiden asiantuntijoiden koulutusta jatketaan nykyisessä muodossaan Työterveyslaitoksella.

Optikkokoulutusta jatketaan yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja Metropolia ammattikorkeakoulun kanssa mikäli pilotista saadut kokemukset ja palautteet ovat myönteisiä. Maatalousalan asiantuntijakoulutusta toteutetaan nykyiseltä pohjalta huomioiden kentän tarpeet määrällisesti ja alueellisesti.

Rahoitus: Koulutukseen osallistujat tai heidän työnantajansa vastaavat koulutuksen kustannuksista.

Esityksen seurausvaikutukset: Työterveyshuollon asiantuntijoiden riittävä osaaminen ja määrä kyetään turvaamaan.

*työhygienian, ergonomian, teknisen, maatalouden, työnäkemisen, ravitsemuksen, puheterapian, liikunnan ja sosiaalialan asiantuntijat

Esitys 7. Työhygieenikkojen koulutus

Työryhmä esittää, että työhygieenikkojen koulutusta (luonnontieteiden kandidaatti ja filosofian maisteri luonnontieteiden alalta) jatketaan Itä-Suomen yliopistossa.

Koulutuksen riittävyys tulee selvittää. Tämänhetkinen arvio vuositasolla valmistuvien työhygieenikkojen tarpeesta on noin 20 seuraavien vuosien aikana. (Tällä hetkellä valmistuu noin 5 työhygieenikkoa.)

Tutkintoon johtavan koulutuksen rahoitus kuuluu yliopistojen perusrahoitukseen.

Esityksen seurausvaikutukset: Työhygieenikkojen riittävä määrä turvataan

3.3 YLIOPISTOJEN PÄÄTOIMISET TYÖTERVEYS- HUOLLON PROFESSUURIT

Esitys 8.

Työryhmä, yliopiston päätösvalta asiassa huomioiden, esittää että viiteen lääketieteellistä koulutusta järjestävään yliopistoon perustettaisiin kokoaikaiset, päätoimiset työterveyden professorit. Jotta professuurien jatkuvuus voitaisiin turvata ja oppialaa pitkäjänteisesti kehittää, professorit tulisi perustaa yliopistojen omalla rahoituksella.

Työryhmän alaryhmässä on ollut mukana lääketieteellisten tiedekuntien dekaanien edustus. Dekaanit ovat ilmaisseet vahvan tuen päätoimisten työterveyden professuurien perustamiselle. Päätoimiset työterveyden professorit tulee heidän mielestään saada viipymättä kaikkiin yliopistoihin.

Keskeisimpänä perusteluna näkemykselle työryhmä pitää sitä, että yhteiskunnan odotukset työurien pidentämisestä, työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämisestä ja työkyvyn tukemisesta edellyttävät tiedekunnista valmistuvilta lääkäreiltä ja erikoislääkäreiltä nykyistä merkittävästi parempia tietoja ja taitoja työelämäntuntemuksessa ja työkyvyn tukemisessa. Tämä edellyttää, että yliopistot arvioivat uudelleen omat opetus-

toimen henkilöresurssinsa ja oppialojen sisällöt siten, että ne vastaavat nykyistä paremmin yliopistoille asetettuihin haasteisiin.

Esityksen seurausvaikutukset: Jos yliopistoihin saadaan päätoimiset professuurit, niin työterveysoppialan kehittämiseksi lääketieteellisissä tiedekunnissa voidaan turvata minimiresurssit. Lääketieteen peruskoulutuksessa tulee varmistaa työterveysalan riittävän laajat opinnot ja koulutusta on saatava nykyistä monipuolisemmaksi. Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa varmistetaan tulevien erikoislääkäreiden riittävä osaaminen työterveyden keskeisillä osa-alueilla. Tutkimusyhteistyötä työterveyden ja muiden oppialojen välillä tulee lisätä ja vahvistaa. Verkottuminen työterveyden ja muiden erikoisalojen sekä terveystieteiden, terveyshallinnon ja -talouden tutkijoiden kesken voi avata uusia rahoitusmahdollisuuksia yliopistoille.

3.4 TYÖTERVEYSHUOLLON KOULUTUKSEN SEURANTA JA VALVONTA

Esitys 9.

Työryhmä esittää, että työterveyshuollon palveluja tarjoavalla organisaatiolla tulee olla yksikössään laatujärjestelmä, jolla varmistetaan, että alalla toimii ja sitä johtaa pätevä henkilöstö.

Esityksen seurausvaikutukset: Laatujärjestelmän avulla voidaan varmistaa koko työterveyshuollon henkilöstön pätevydet. Laatujärjestelmä edellyttää henkilökunnalta työterveyshuollon lainsäädännössä määritetyt pätevydet, jotta se voi tuottaa työterveyshuollon palveluja.

Esitys 10.

Työryhmä esittää, että säädösten mukaisen työterveyshuollon pätevyyden suorittaneet lääkärit, terveydenhoitajat, fysioterapeutit ja psykologit merkitään rekisteriin.

Työterveyshuollon palveluntuottajan toimiluvan edellytyksenä on pätevien ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden käyttö. Luvan myöntävällä viranomaisella tulisi olla mahdollisuus tarkistaa lupa-anomukseen merkittyjen henkilöiden pätevyys. Siirryttäessä jatkossa sähköiseen lupahakemukseen, siihen ei tarvitse liittää tutkintotodistuksia, koska Terveydenhuollon ammattihenkilörekisteri Terhikistä ollaan rakentamassa yhteyttä yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajien rekisteri Valveriin. Valveri sisältää ennakkovalvontana tehtävän lupahallinnon tiedot ja tulevaisuudessa sinne lisätään myös jälkivalvontana tehtävien kantelu- ja valvontapäätösten tiedot. Laajennettu Terhikki-rekisteri helpottaisi lupaviranomaisen työtä myös työterveydenhuollon henkilöstön suhteen.

Esityksen seurausvaikutukset:

Rekisteröinti ei tuottaisi uutta kelpoisuusvaatimusta, josta on jo nyt säädetty VNA 1484/2001:ssä.

Rekisteri mahdollistaa eri tahoille työterveyshuolto- ja palveluja tarjoavan henkilöstön pätevyyden todentamisen.

Työterveyslaitoksen mahdollisuudet kehittää, ohjata ja tutkia työterveyshuoltolain toteutumista paranevat. Rekisteri mahdollistaa koulutusmäärien seurannan ja koulustarpeen arvioinnin.

Esitys 11.

Työryhmä esittää,

että työterveyshuollon palveluja antavan yrityksen yksityisessä terveydenhuollon luvassa nimetyn työterveyshuollosta vastaavan johtajan pätevyysvaatimuksena tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri,

että julkisella sektorilla työterveysyksiköstä vastaavan lääkärin pätevyys tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri.

Esityksen seurausvaikutukset: Koulutuspainee työterveyshuollon erikoislääkärien määrän lisäämiseksi kasvavat; laatu asetetaan perusvaatimukseksi.

3.5 YLEMMÄN KORKEAKOULUTASOISEN, TYÖTERVEYSHUOLLON OSAAMISTA SYVENTÄVÄN OPETUKSEN ORGANISOINTI JA RAHOITUS

Esitys 12.

Työryhmä esittää, että työterveyshuollon osaamista syventävien opintojen turvaamiseksi jatketaan verkostoyhteistyötä Työterveyslaitoksen, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken.

Eri osapuolista koostuva työryhmä toimii koulutuksen suunnittelijana ja organisoi-jana, ohjausryhmä valvoo tavoitteiden saavuttamista ja budjetin toteutumista.

Rahoitus: Työterveyslaitoksen osuus koulutuksesta rahoitetaan osaksi Työterveyslaitoksen talousarviota siirretystä määrärahasta, joka on tarkoitettu työterveyshuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Esityksen seurausvaikutukset: Valtakunnallisesti on käytettävissä riittävästi erityisesti työterveyshuoltoon suuntautuneita ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä esimies- ja kehittämistehtäviin työterveyshuoltoyksiköihin sekä tutkijoiksi ja kouluttajiksi.

3.6 TYÖELÄMÄTUNTEMUKSEN JA TYÖTERVEYS- HUOLTOTIETÄMYKSEN SISÄLLYTTÄMINEN TERVEYDENHUOLLON AMMATTIHENKILÖIDEN PERUSKOULUTUKSEEN JA LÄÄKÄREIDEN ERIKOISTUMISKOULUTUKSEEN

Esitys 13.

Työryhmä esittää että, kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden peruskoulutukseen ja erikoistumiskoulutukseen tulee sisällyttää riittävästi työelämäntuntemusta ja työterveyshuoltotietämystä vahvistavaa opetusta, jotta käytännön yhteistyö työterveyshuollon ja terveydenhuollon muiden toimijoiden välillä olisi sujuvaa ja tavoitteet työkyvyn tukemiseksi ja työurien pidentämiseksi toteutuisivat. Liitteessä 5 on esitetty esimerkin omaisesti ratkaisumahdollisuuksia.

4 TYÖRYHMÄN LOPPURAPORTISSA ESITETTYJEN TOIMENPITEIDEN SEURANTA

Syksyllä 2013 järjestetään seminaari, johon kutsutaan työryhmän jäsenet, kouluttajat ja työterveyshuollon neuvottelukunta keskustelemaan työryhmän ehdotuksista ja niiden toimeenpanemisesta.

8.11.2012

Työterveyshuollon koulutusta selvittävä työryhmä**Asettaminen**

Sosiaali- ja terveysministeriö on tänään tekemällään päätöksellä asettanut työterveyshuollon koulutusta selvittävän työryhmän.

Toimikausi

15.11.2012 - 30.4.2013

Tausta

Työterveyshuoltolaissa (1383/2001) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1484/2001) säädetään työterveyshuollossa toimivista terveydenhuollon ammattihenkilöistä ja asiantuntijoista sekä heidän koulutuksestaan ja pätevydestään.

Työterveyshuollon henkilöstön tulee toimia hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti. Toiminnan tulee olla vaikuttavaa ja tukea työkyvyn ylläpitämistä ja edistämistä sekä ehkäistä työkyvyttömyyttä. Koulutuksen tulee tukea työterveyshuollon moniammatillista ja monitieteistä toimintatapaa. Koulutusta tulee kehittää kokonaisuutena työterveyshuollon eri ammattiryhmien ja asiantuntijoiden osalta. Suuri osa työterveyshuollon ammattihenkilöistä ja asiantuntijoista siirtyy eläkkeelle lähivuosina, joten koulutustarjonnan tulee kyetä vastaamaan lisääntyneeseen koulutustarpeeseen.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta on tehostettu vuosina 2005–2009 ns. rahoitus-lailla. Lain voimassaoloa on jatkettu vuosille 2010–2013 (1270/2009). Näiden tukitoimien avulla työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen määrä on nostettu 2000-luvun alun n. 35:stä nykyiseen noin 50:een/v. Koulutukseen ohjatun määrärahan suuruus on vuonna 2012 2,9 milj. euroa. Seuraavan kymmenen vuoden kuluessa eläköityy 248 (34 %) työterveyshuollon erikoislääkäriä ja edelleen seuraavan 10 vuoden aikana 338. Työterveyshuollon erikoislääkärikunta on voimakkaasti naisistunut viimeisten vuosien aikana. Näiden kehitystrendien myötä osa-aikatyön lisääntyminen yleistyy ja kokoaikainen työpanos on alhaisempi kuin erikoistuneiden määrä.

Yliopistojen työterveyshuollon opetuksen perusvoimavarat ovat niukat. Rahoituslaki on toistaiseksi turvannut työterveyshuollon kliinisten opettajien virat yliopistoihin. Kokopäivätoimiset työterveyshuollon professuurit ovat Turussa ja Kuopiossa.

Pätevöityneiden työterveyshoitajien riittävyden turvaamiseksi tarvitaan vuosittain vähintään 150 koulutuspaikkaa asetuksen edellyttämään erikoistumiskoulutukseen. Työterveyslaitos ja ammattikorkeakoulut ovat järjestäneet työterveyshuollon erikoistumisopinnot. Ammattikorkeakoulujen asema ja rahoitus ovat muuttumassa ja erikoistumisopinnot loppuvat. Ammattikorkeakoulut järjestävät erikoistumiskoulutusta jatkossa maksullisena täydennyskoulutuksena.

Työterveyshuollon asiantuntijoina toimivien työfysioterapeuttien asetuksen mukainen erikoistumiskoulutus tulee niin ikään turvata jatkossa. Koska koulutustarve on suuri sekä työterveyshoitajien että työfysioterapeuttien osalta, tarvitaan Työterveyslaitoksen ja ammattikorkeakoulujen järjestämää työterveyshuoltoon pätevöittävää koulutusta jatkossakin. Psykologien asiantuntijuuden käytön lisääminen työterveyshuollossa edellyttää, että psykologien pätevyyskoulutus turvataan.

Työterveyshuoltolaki, yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki (152/1990) ja sairausvakuutuslaki (1224/2004) edellyttävät, että työterveyshuoltopalveluja tuottavat työterveyshuoltoon pätevoityneet ammattihenkilöt ja asiantuntijat. Koulustarpeen selvittämiseksi ja koulutuksen riittävän tarjonnan turvaamiseksi tarvitaan tietoa työterveyshuoltolainsäädännön edellyttämän koulutuksen suorittaneiden henkilöiden määrästä.

Työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin tarvitaan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita työterveyshuollon henkilöitä. Käytännössä näihin tehtäviin hakijoilta edellytetään jo tällä hetkellä isommissa työterveysyksiköissä ylempää korkeakoulututkintoa. Myös koulutus-, konsultointi- ja tutkimustehtävissä toimivilta edellytetään vähintään ylempää korkeakoulututkintoa. Ammattikorkeakoulujen opetustehtävissä toimiville ylempi korkeakoulututkinto on minimivaatimus (ammattikorkeakouluasetus 352/2003). Työterveyshuollon syvälinen erityisosaaminen on välttämätöntä, jotta edessä oleviin työkyvyn hallinnan haasteisiin kyetään vastaamaan.

Tavoitteet

Työterveyshuoltolain tavoite hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesta toiminnasta toteutuu. Työterveyshuollon toiminta tukee työkyvyn ylläpitämistä ja edistämistä sekä ehkäisee työkyvyttömyyttä.

Työterveyshuoltolain tavoite työterveyshuollon moniammatillisesta ja monitieteisestä toimintatavasta toteutuu. Työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksen määrä ja laatu vastaavat työelämän tarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa.

Koulutuksessa otetaan huomioon työterveyshuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakaslähtöinen yhteistyö. Työelämäntuntemus ja työterveyshuoltotietämys varmistetaan terveydenhuollon perusopetuksessa ja lääkäreiden erikoistumiskoulutuksessa.

Tehtävä

Työryhmän tehtävänä on:

1. Valmistella HE työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta toistaiseksi voimassa olevaksi vuodesta 2014 lähtien koskien työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta.
2. Tehdä ehdotus työterveyshuollossa toimivien terveydenhoitajien ja työterveyshuollon asiantuntijoiden työterveyshuoltolainsäädännön edellyttämän erikoistumiskoulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.
3. Tehdä ehdotus lääketieteellistä koulutusta antaviin yliopistoihin perustettavista päätoimisista työterveyshuollon professuureista.
4. Tehdä ehdotus työterveyshuollon koulutuksen seurannasta ja valvonnasta.
5. Tehdä ehdotus työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin, koulutukseen ja tutkimukseen tarvittavien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden koulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.
6. Tehdä ehdotus työelämäntuntemuksen ja työterveyshuoltotietämyksen sisällyttämiseksi terveydenhuollon ammattihenkilöiden perusopetukseen ja lääkäreiden erikoistumiskoulutukseen.

Organisointi

Puheenjohtaja:

Kristiina Mukala, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Varapuheenjohtaja:

Johanna Moisio, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Jäsenet:

Helena Mussalo-Rauhamaa, aluehallintoylilääkäri, Etelä-Suomen aluehallintovirasto AVI

Kari Reijula, professori, Helsingin yliopisto

Eija Kyrölähti, yliopettaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Marja-Leena Hiltunen, ylitarkastaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Taina Autti, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Heikki Savolainen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Hannele Häkkinen, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto

Eero Kankaanpää, työterveyspsykologi, Suomen Psykologiliitto ry

Hanna Nummila, työfysioterapeutti, Suomen Työfysioterapeutit ry

Leila Rautjärvi, varapuheenjohtaja, Työterveyshoitajaliitto ry

Annika Jalli, vastaava työterveyslääkäri, Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry

Torsten Michelsen, vanhempi asiantuntija, Työterveyslaitos

Sihteerit:

Eva Helaskoski, palvelukeskuksen päällikkö, Työterveyslaitos

Maria Rautio, palvelukeskuksen päällikkö, Työterveyslaitos

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Työryhmällä on oikeus ottaa pysyviä asiantuntijoita ja kuulla tarpeen mukaan asiantuntijoita. Työryhmällä on oikeus ottaa tarpeellinen määrä sivutoimisia sihteereitä.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmä työskentelee virka-aikana ilman erillistä korvausta. Matkakustannusten korvaamiseen sovelletaan valtion virka- ja työehtosopimusta matkakustannusten korvaamisesta.

Työryhmän kustannukset maksetaan valtion talousarvion momentilta 33.01.01.

Peruspalveluministeri

Maria Guzenina-Richardson

Ylitarkastaja

Paula Naumanen

LIITTEET

Perustelumuistio

JAKELU

Päätöksessä mainitut

TIEDOKSI

Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko
Valtiosihteeri Sinikka Näätsaari
Valtiosihteeri Pia Pohja
Erityisavustaja Erkki Papunen
Erityisavustaja Ulla-Maria Heinola
Etelä-Suomen aluehallintovirasto AVI
Helsingin yliopisto
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Suomen Kuntaliitto
Suomen Psykologiliitto ry
Suomen Työfysioterapeutit ry
Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry
Työterveyshoitajaliitto ry
Työterveyslaitos
STM
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto
- sosiaali- ja terveyspalveluosasto
- työsuojeluosasto
- kirjaamo
- HARE

TYÖTERVEYSHUOLLON KOULUTUSTA SELVITTÄVÄ TYÖRYHMÄ

Työryhmän toimintasuunnitelma

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän työterveyshuollon koulutuksen selvittämiseksi (Asettamispäätös STM076:00/2012).

Työryhmän tehtävä jakautuu kuuteen osa-alueeseen, jotka on kuvattu asettamispäätöksessä. Työryhmän alkuperäinen toimikausi päättyy 30.4.2013. STM on myöntänyt työryhmälle lisäaikaa 14.6.2013 asti. Työryhmä laatii selvityksestään kirjallisen loppuraportin.

Kokoontuminen

Työryhmä kokoontuu aikataulun mukaisesti Sosiaali- ja terveysministeriön tiloissa, Meritullinkatu 8 tai Opetus- ja kulttuuriministeriön tiloissa, Meritullinkatu 10, Helsinki. Kokouksiin kutsutaan kuultavaksi tarpeen mukaan ulkopuolisia asiantuntijoita.

Pienryhmät

Työryhmän sisällä muodostetaan kuusi pienryhmää osallistujien asiantuntemusalueiden mukaan. Jokainen pienryhmä ottaa yhden osa-alueen perusteellisempaan tarkasteluun. Pienryhmät laativat oman kokousaikataulunsa. Pienryhmät voivat myös itsenäisesti kuulla asiantuntijoita. Pienryhmien ehdotuksia käsitellään työryhmässä.

Tiedotus: Työryhmän ja pienryhmien muistiot ja muut dokumentit sekä taustamateriaalit tallennetaan työryhmän jäseniä varten perustettavassa Extranet – projektityötilassa.

Kokousaikataulu:

Ajankohta	Aihe	Kutsuttavat asiantuntijat
Ti. 27.11.12 klo. 9.00–11-30	Järjestäytymiskokous	
Ma. 10.12.12 klo. 9.00–11-30	Asiantuntijoiden kuuleminen	KELA / Arto Laine Arene ry (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) / Seija Aalto Valtiokonttori / Janne Leinonen
Ti. 15.1.2013 klo. 9.00–11.30 STM, Meritullinkatu 8	Asiantuntijoiden kuuleminen	STM/työsuojeluosasto / Leo Suomaa Työterveyshuollon palveluntuottajat: • Työ ja Terveys ry / Asko Martikainen • Suomen Työterveys ry / Carita Borgenström • Lääkäripalveluyritykset ry / Ismo Partanen
To. 31.1.2013 klo. 9.00–11.30 Hopeakabinetti, OKM	Osa-alueiden 1 ja 3 käsittely pienryhmien valmistelun pohjalta	

Ajankohta	Aihe	Kutsuttavat asiantuntijat
Ti. 12.2.2013 klo. 9.00–11:30 Väinämöinen, OKM Meritullinkatu 10	Osa-alueiden 2 ja 5 käsittely pienryhmien valmiste- lun pohjalta	
Ti. 26.2.2013 klo. 13.00–15.30 Väinämöinen, OKM Meritullinkatu 10	Osa-alueen 4 käsittelyä pienryhmän valmiste- lun pohjalta.	Valvira / Pirjo Pennanen
Ti. 12.3.2013 klo. 9.00–11.30 Väinämöinen, OKM Meritullinkatu 10	Raportointia	Kati Isoaho / OKM: Aikuiskoulutuksen rahoitus korkeakoulujen rahoitusmallis- sa, erikoistumiskoulutustyöryhmä, rakennetyöryhmä Leila Lehtomäki / Terveystieteiden tutkimuskeskus
To. 21.3.2013 klo. 9.00–11.30 Louhi, OKM	Osa-alueen 6 käsittely pienryh- män työn pohjalta.	
Ti. 9.4.2013 klo. 9.00–11.30 Väinämöinen, OKM	Raportointia	STTK / Anna Kukka SAK / Kari Haring AKAVA / Paula Ilveskivi
Ti. 14.5.2013 klo. 9:00–11:30 Lönrot, OKM	Loppuraportin työstämistä	
Ti. 28.5.2013 8:30–11:30 Louhi, OKM	Loppuraportin työstämistä	
Ti. 4.6.2013 klo. 9:00–11:30 Louhi, OKM	Loppuraportin allekirjoittami- nen	

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia siten, että määräaikaisina voimassa olevien työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevien säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 1 päivästä tammikuuta 2014 alkaen 31 päivään joulukuuta 2017. Tarkoituksena on turvata työterveyshuollon erikoislääkärien koulutuksen taso ja koulutuksen määrällinen riittävyys. Tätä varten valtion varoista maksettaisiin korvaus työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärien koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin Työterveyslaitokselle, joka vastaisi työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen liitty-

vän korvauksen maksamisesta edelleen yliopistoille, yliopistojen hyväksymille erikoislääkärikoulutusta antaville yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille. Lisäksi Työterveyslaitos rahoittaisi korvauksella työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta Työterveyslaitoksella. Sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Työterveyslaitoksella olisi oikeus tarkastaa korvausta saaneiden toimintaa korvausten oikeellisuuden valvomiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2017.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	49
SISÄLLYSLUETTELO.....	50
YLEISPERUSTELUT	51
1 Nykytila.....	51
1.1 Terveystalolain mukainen korvaus	51
1.2 Työterveyslääkäritilanne	52
1.3 Työterveyshuollon erikoislääkärien koulutus.....	53
1.4 Muutoslain ja rahoituslain vaikutukset.....	54
2 EHDOTETUT MUUTOKSET	55
3. ESITYKSEN VAIKUTUKSET	56
4. ASIAN VALMISTELU.....	56
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	57
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	57
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	58
3 VOIMAANTULO	58
LAKIEHDOTUS	59
Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	59

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Yleistä

Työurien pidentäminen ja työkyvyn tukeminen on kirjattu keskeisiksi tavoitteiksi pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa ja työterveyshuollolla on merkittävä rooli näiden tavoitteiden toteuttamisessa. Työterveyshuollolla tulee olla koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö tähän tehtävään. Viiden yliopiston ja Työterveyslaitoksen omat työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen resurssit ovat riittämättömät tarvittavan erikoislääkärikoulutuksen toteuttamiseksi. Erillisrahoituksen avulla on viime vuosina pystytty tuottamaan maahamme se minimimäärä työterveyshuollon erikoislääkäreitä, jota yhteiskunnassa on tarvittu. Lisääntynyt paine työvoiman riittävyyden turvaamiseksi, työurien pidentämiseksi, ennenaikaisen eläköitymisen estämiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi edellyttää nyt välittömiä toimia työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen edelleen kehittämiseksi. Koska yliopistot eivät itse pysty osoittamaan riittäviä resursseja erikoislääkärikoulutukseen, hyviä tuloksia tuottanutta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta tulisi jatkaa.

Työnantaja on työterveyshuoltolain (1383/2001) 4 §:n mukaan velvollinen järjestämään työterveyshuoltopalvelut työntekijöille. Työnantaja voi hankkia palvelut terveyskeskuksesta tai yksityiseltä palveluntuottajalta tai järjestää palvelut itse. Yliopistojen hyväksymiä työterveyshuollon erikoistumiskoulutusta antavia palveluntuottajia voivat olla terveyskeskusten lisäksi yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamat palvelujen tuottajat, jäljempänä *yksityiset terveyspalvelujen tuottajat*, ja työterveyshuoltolain 7 §:n 2 kohdassa tarkoitetut palvelujen tuottajat, joita ovat työnantajien omat tai yhteiset työterveysasemat, jäljempänä *työnantajan ylläpitämät työterveysasemat*.

Työterveyshuollolla on keskeinen merkitys työpaikkojen psyykkisten ja fyysisten vaarojen kartoittamisessa sekä työsuojelun ja työhyvinvoinnin kehittämisessä. Työterveyshuolto on avainasemassa pyrittäessä huoleh-

timaan työikäisen väestön terveyden ja työkyvyn säilyttämisestä sekä vaikuttamaan työurien pidentämiseen. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta (19/2012) ja laki työterveyshuoltolain muuttamisesta (20/2012) määrittelevät työterveyshuollolle selkeät tehtävät työntekijän jäljellä olevan työkyvyn arvioimisessa sekä työssä jatkamisen mahdollisuuksien selvittämisessä. Työterveyshuollossa toimivien koulutus ja monipuolinen kokemus ovat tärkeitä näihin haasteisiin vastattaessa. Erityisesti on syytä korostaa työterveyshuollon moniammatillisen yhteistyön ja perusteellisten työpaikkaselvitysten merkitystä hyvän työterveyshuollon toteuttamisessa. Työterveyshuollon tulee tuntea työpaikan olosuhteet, johtamisjärjestelmät ja yhteistyötahot, jotta se voi vaikuttaa työpaikan olosuhteisiin ja työhyvinvointiin niin, että tulokset näkyvät työturvallisuuden ja työilmapiirin paranemisenä, sairauspoissaolojen vähenemisenä ja eläkkeellesiirtymisiän nousuna.

Kunnallisen työterveyshuollon rakenneuutuksen seurauksena työterveyshuoltopalveluissa on tapahtunut siirtymistä terveyskeskuksista kunnallisiin liikelaitoksiin ja osakeyhtiöihin, mikä osaltaan heijastuu lääkärityövoiman jakautumiseen. Vuonna 2010 Suomen Lääkäriliiton Lääkärien työolot ja terveys -tutkimuksen mukaan työterveyshuollossa toimivista lääkäreistä 30 prosenttia toimi julkisella ja 70 prosenttia yksityisellä sektorilla. Myös työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden palvelu jakautuu yksityisen ja julkisen sektorin toimipaikkoihin samassa suhteessa. Kuntasektorilla tapahtuva palvelu kuuluu julkisen puolen koulutuskorvauksen piiriin terveydenhuoltolain (1236/2010) mukaisesti, mutta yksityissektorin palveluntuottaja ei saa korvausta koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin terveydenhuoltolain nojalla.

1.2 Terveystenhuoltolain mukainen korvaus

Terveystenhuoltolain mukaan sairaanhoitopiirien kuntayhtymille, kuntien ja kuntayhtymien terveyskeskuksille ja muille lääkäri-

ja hammaslääkäriskoulutuksen korvauksiin ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoitukseen oikeutetuista palvelujen tuottajista annetussa asetuksessa (1364/2011) säädetyille terveydenhuollon toimintayksiköille suoritetaan valtion varoista korvaus lääkärin tai hammaslääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Vuonna 2012 korvaus lääketieteen lisensiaatin ja hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinnosta oli yliopistolliselle sairaalalle 64 700 euroa. Sama korvaus eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta suoritetaan erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin tutkinnosta. Jos koulutusta annetaan muualla kuin yliopistollisessa keskussairaalassa, korvaus on 1 380 euroa kuukaudessa kustakin erikoistuvasta.

Sairaanhoitopiirien kuntayhtymille sekä kuntien ja kuntayhtymien terveyskeskuksille suoritetaan korvaus terveyskeskuksissa ja yliopistosairaaloissa tai muissa sairaaloissa myös työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin terveydenhuoltolain 60 §:n nojalla kuukausikorvaukseen perustuen.

1.3 Työterveyslääkäritilanne

Hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1484/2001) mukaan työterveyshuollossa päätoimisesti toimivan laillistetun lääkärin tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri. Päätoimiseksi katsotaan henkilö, joka työskentelee työterveyshuollon tehtävissä keskimäärin 20 tuntia tai enemmän viikossa. Sosiaali- ja terveysministeriön tulee seurata ja arvioida työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden käytön ja koulutuksen toteutumista.

Suomen Lääkäriliiton tilastojen mukaan vuonna 2010 päätoimisista työterveyshuollossa toimivista lääkäreistä 53 prosenttia oli työterveyshuollon erikoislääkäreitä. Osuus oli sama niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Työterveyslaitoksen Työterveyshuolto Suomessa 2010 katsauksen mukaan huhtikuussa 2011 terveyskeskusten päätoimisista työterveyslääkäreistä 51 prosenttia oli

työterveyshuollon erikoislääkäreitä, kunnallisissa työterveyshuollon liikelaitoksissa ja osakeyhtiöissä 66 prosenttia, työnantajien yhteisillä asemilla 62 prosenttia, lääkärikeskuksissa 56 prosenttia ja työnantajien omien työterveysasemien päätoimisista lääkäreistä 76 prosenttia. Vuonna 2005 terveyskeskusten päätoimisista työterveyslääkäreistä 28 prosenttia oli työterveyshuollon erikoislääkäreitä, vastaavan luvun ollessa lääkärikeskuksissa 34 prosenttia ja yritysten omilla työterveysasemilla 47 prosenttia. Erikoislääkäreiden suhteellinen osuus on näin ollen merkittävästi kasvanut erillisrahoituksen aikana. Lähes joka toiselta päätoimiselta työterveyslääkäriltä puuttuu kuitenkin edelleen työterveyshuollon erikoislääkärin tutkinto, joten erikoislääkäriskoulutuksen tarve on tulevaisuudessakin huomattava.

Työterveyslääkärin tehtävissä toimii edelleen myös pitkään alalla toimineita työterveyslääkäreitä, joilla ei ole suoritettuna työterveyshuollon erikoislääkäritutkintoa, mutta jotka ovat säilyttäneet sen pätevyyden, joka heillä on ollut nykyisen työterveyshuoltolain tullessa voimaan vuoden 2002 alussa. Heidän osuutensa vähenee kuitenkin koko ajan eläköitymistä seurauksena.

Vuoden 2012 alussa työikäisiä työterveyshuollon erikoislääkäreitä oli yhteensä 796. Työikäisten työterveyshuollon erikoislääkäreiden määrä on lisääntynyt vuodesta 2007 yhteensä 161 lääkärillä. Kuitenkin ikäkauman perusteella kymmenen vuoden kuluessa erikoislääkäreistä 274 (36 prosenttia) saavuttaa eläkeiän ja sitä seuraavien kymmenen vuoden kuluessa eläköitymässä on 344 työterveyshuollon erikoislääkäreitä. Vuoden 2011 lopussa alle 45-vuotiaita työterveyshuollon erikoislääkäreitä oli 134.

Vuoden 2010 Työterveyshuolto Suomessa -kyselyn mukaan työterveyshuollossa oli lähes 2 200 lääkärin tointa tai työ tehtiin ammatinharjoittajana tai ostopalvelusopimukseen perustuen. Päätoimisesti näitä toimia hoiti 1 600 eri lääkäreitä, joista työterveyshuollon erikoislääkäreitä oli noin puolet ja työterveyshuoltoon erikoistuvia lääkäreitä noin 20 prosenttia. Näin ollen lähes 500 työterveyshuollossa toimivista lääkäreistä oli muita kuin työterveyshuollon erikoislääkäreitä tai työterveyshuoltoon erikoistuvia lääkäreitä.

Lääkäreistä 60 prosenttia oli naisia. Joka kolmas työterveyshuollossa toimivista lääkäreistä toimi päätoimissaan osa-aikaisena, julkisella sektorilla joka viides ja yksityisellä sektorilla 41 prosenttia. Heidän keskimääräinen viikkotyöaikansa oli noin 27 tuntia.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden ja muiden työterveyshuollossa toimivien lääkäreiden runsas eläköityminen ja poistuminen työelämästä on huolestuttavaa työvoiman riittävyuden kannalta. Lisäksi ammattikunnan naisistuminen ja osa-aikatyön yleistyminen lisää koulutustarvetta. Työelämän asian tuntijatarpeiden tyydyttäminen edellyttää jatkossakin vähintään 50 työterveyshuollon erikoislääkäritutkinnon suorittamista vuosittain ainakin seuraavien kahden kymmenen vuoden aikana.

1.4 Työterveyshuollon erikoislääkärien koulutus

Yliopistoissa työterveyshuoltoon erikoistumaan ilmoittautuneita lääkäreitä (opintooikeus) oli vuoden 2012 lopulla yhteensä 718. Koulutukseen hakeutuvien määrä on näin ollen ollut riittävä lähivuosien koulutustarpeisiin nähden, edellyttäen, että koulutuksen toteuttamiseen on jatkossakin käytettävissä erillishoidon turvaamat riittävät resurssit. Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun asetuksen (501/1978) 1 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan Työterveyslaitos kehittää ja antaa toimialaansa kuluvaan jatko-, täydennys- ja erikoistumiskoulutusta. Tämän säännöksen perusteella Työterveyslaitos on jo pitkään antanut koulutusta, joka on osa työterveyshuollon erikoistumiskoulutusta. Yliopistot vastaavat työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta sekä ohjaavat, koordinoivat ja myös tuottavat sitä. Yliopistot hyväksyvät erikoistumiseen sopivan koulutuksen myös Työterveyslaitoksen tuottamana. Osana työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmaa työterveyshuoltoon erikoistuvalla lääkärillä edellytetään 6 kuukauden palvelua Työterveyslaitoksessa. Palvelu on verrattavissa muiden erikoisaloiden yliopistosairaalapalveluun. Erikoistuvien määrän kasvettua nykyiselle koulutustarpeen tasolle oli työterveyslaitosjaksolle pääsy ennen muutos- ja rahoituslain rahoitustukea

vaikeutunut merkittävästi ja siten hidastanut erikoislääkäreiden valmistumista. Erillishoiduksella lisättyjen erikoistumistoimien avulla työterveyslaitosjaksjon jonotilanne on saatu hyvin hallintaan useimmilla yliopistopaikkakunnilla. Työterveyslaitoksen erikoistumistoimien ylläpitäminen nykyisellä korotetulla tasolla on välttämätöntä valmistuvien työterveyshuollon erikoislääkäreiden tavoiteltavan määrän turvaamiseksi.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusohjelmakeskeinen osa on 24 kuukauden mittainen työterveyshuoltojakso, joka suoritetaan työskennellen työterveyslääkärinä kouluttajalääkäriin ohjauksessa yliopiston hyväksymässä työterveyshuollon koulutuspaikassa. Työterveysaseman, jossa voidaan suorittaa erikoistumiskoulutusta, tulee solmia yliopiston kanssa koulutuspaikkasopimus ja käyttää koulutustoimintaan yliopiston hyväksymää kouluttajaa. Kouluttaja vastaa koulutusedellytysten ylläpitämisestä toimipaikassaan ja ohjaa erikoistuvan henkilökohtaisen opintosuunnitelman toteutumista yliopistollisen koulutussuunnitelman mukaisesti ja osallistuu arviointiin. Kouluttajalääkäreitä tuetaan tehtävässään yliopistojen järjestämällä kouluttajalääkärikoulutuksella, jossa kouluttaja kehittää taitojaan erikoistuvan ohjaamisessa ja oppimisen tukemisessa. Yliopistot edellyttävät koulutussuunnitelman mukaisesti, että kouluttaja varaa aikaa erikoistuvan ohjaukseen kaksi tuntia viikossa. Lisäksi koulutuspaikkana toimivan yliopiston hyväksymän yksityisen työterveyspalvelujen tuottajan ja työnantajan ylläpitämän työterveysaseman tulee järjestää erikoistuvalla lääkärillä toimipaikkakoulutusta vähintään 160 tuntia kahden vuoden aikana, mikä vastaa noin kahta tuntia viikossa. Koulutus on osa erikoistuvan lääkärin työtä. Toimipaikkakoulutuksen tulee olla suunnitelmallista ja erikoislääkärikoulutuksen tavoitteita palvelevaa.

Yliopistot ovat yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja muiden koulutuspaikkojen kanssa määritelleet työterveyshuollon koulutuksen ydinsisällöt ja suunnitelleet erikoistuvan lääkärin kannalta joustavampia koulutuskokonaisuuksia koulutuksen määrän ja laadun lisäämiseksi. Lisääntynyt koulutustarve, Työterveyslaitoksen koulutusvirkojen vähyys ja työterveyshuollon koulutuksen sisällön ja

laadun kehittämisvaatimukset, erikoistuvien lääkärin opetus ja ohjaus, koulutuksen ja koulutuspaikkojen koordinaatio sekä erikoistuvien lääkäreiden ja heidän ohjaajiensa tukipalvelujen järjestäminen edellyttävät vähintään nykyisen suuruista rahoitusta ja henkilöresursseja yliopistoissa ja Työterveyslaitoksessa.

Yliopistojen työterveyshuollon opetuksen voimavarat ovat niukat. Itä-Suomen yliopistossa on maan ainoa kokoaikainen vakituinen professori. Turun yliopistossa on lahjoitusvaroin perustettu määräaikainen kokoaikainen professori. Helsingin, Tampereen ja Oulun yliopistoissa on osa-aikainen (20–50 prosenttia) työterveyshuollon professori. Jatkossa professuurien hoito-osuuksien lisääminen on välttämätöntä alan koulutuksen kehittämiseksi työterveyshuollon muuttuvien painopisteiden mukaisesti. Kesäkuun alussa 2012 voimaan tulleet sairausvakuutuslain ja työterveyslain muutokset korostavat työterveysyhteistyötä sekä työterveyshuollon laajaa koordinaatiroolia työurien pidentämiseen tähtäävissä työkyvyn tuen käytännön menettelyissä. Tämä edellyttää työterveysnäkökulman sekä toiminta- ja työkyvyn arvioinnin opetuksen merkittävää laajentamista myös muiden lääkärin ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten koulutuksessa, mikä vaatii opetuksen voimavarojen ja verkottumisen lisäämistä.

1.5 Muutoslain ja rahoituslain vaikutukset

Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia muutettiin väliaikaisesti vuonna 2005, jäljempänä *muutoslaki*, ja uudelleen vuonna 2009, jäljempänä *rahoituslaki*. Lakimuutokset ovat olleet voimassa 1 päivästä tammikuuta 2005 alkaen 31 päivään joulukuuta 2013. Muutosten tarkoituksena on ollut tukea työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta. Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen määrä on erillisrahoituksen aikana lisääntynyt niin, että nykytilanteessa valmistuu vuosittain noin 20 erikoislääkärinä enemmän kuin 2000-luvun alussa. Viimeisen kolmen vuoden keskiarvo on ollut 47 tutkintoa vuodessa.

Rahoituksen avulla on voitu lisätä Työterveyslaitokselle erikoistumistoimia ja kouluttavien lääkäreiden toimia siten, että noin 50 erikoistuvaa lääkärinä vuodessa voi suorittaa vaadittavan työterveyslaitosjakson. Muutoslaki ja rahoituslaki ovat myös mahdollistaneet useita toimenpiteitä, joilla vaikutetaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen laatuun. Yliopistoilla on nyt ollut entistä paremmat mahdollisuudet kehittää koulutusta yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja koulutuspaikkojen kanssa. Yliopistoihin on perustettu viisi kliinisen opettajan määräaikaista virkaa. Työterveyshuollon virtuaaliyliopiston toiminta, joka mahdollistaa verkkovälitteisen oppimisen työterveyshuollon keskeisistä koulutussisällöistä, on vakiintunut. Virtuaaliyliopistoa voitaisiin jatkossa hyödyntää soveltuvien osin myös muiden työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksessa. Rahoituksella on saatu Työterveyslaitokselle kolme kouluttavan erikoislääkärin tointa. Työterveyslaitosjakson suorittamiseksi on Työterveyslaitokselle voitu perustaa uusia erikoistuvan lääkärin toimia, vuodesta 2008 on ollut käytössä 11 ylimääräistä tointa. Yksityisen sektorin ja työnantajien ylläpitämien työterveysasemien koulutuspaikoille maksetaan korvauksia erikoistuvien lääkäreiden koulutuskustannuksista. Muutoslain ja rahoituslain rahoituksella toteutetut koulutuksen laadun kehittämistoimet, kuten kouluttajien koulutus ja virtuaaliyliopiston kehittäminen, ovat lisänneet laaja-alaisesti työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen laatua kaikilla työterveyshuollon koulutuspaikoilla, myös terveyskeskuksissa. Kunnalliset koulutuspaikat, jotka ovat terveydenhuoltolain mukaisen korvauksen piirissä, ovat hyötäneet muutoslaista ja rahoituslaista muun muassa pakollisten työterveyslaitospalvelujaksojen saatavuuden parantamisena sekä osallistumalla määrärahasta kustannettuun kouluttajalääkärien koulutukseen ja virtuaaliyliopiston toimintoihin. Muutoslaki ja rahoituslaki ovat luoneet edellytykset systemaattiseen koulutuksen laadun parantamiseen. Koska työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus toteutuu merkittävältä osalta koulutustyöterveysasemilla, on kentän kouluttajien toteuttaman ohjauksen laatuun panostaminen ollut välttämätöntä. Rahoitus on

mahdollistanut yliopistojen ja Työterveyslaitoksen yhteistyönä systemaattisen kouluttajakoulutuksen järjestelmän rakentamisen, jota edelleen jatkuvasti kehitetään. Rahoituksen turvin on laadittu kouluttajalääkäreille kattava opas suunnitelmalliseen ohjaamiseen. Uusi opetussuunnitelmaa tarkemmin ohjeistava osaamis pohjainen lokikirja tukee työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamisen kehittämistä työterveyshuollon valtakunnallisten linjausten suunnassa. Koulutuksen tasalaatuisuuden näkökulmasta on myös muutoslain ja rahoituslain mahdollistama virtuaaliyliopisto tuonut valtakunnallisesti tasapuolisesti tarjolle työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukselle tärkeitä oppimismateriaaleja ja kursseja, joiden tarjonta muuten jäisi vaihtelevaksi.

Vuonna 2008 eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle annetussa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä muutoslain vaikutuksista (MINS 1/2008 vp) todettiin muuan muassa, että kuntien terveyskeskuksilla on pulaa työterveyshuollon erikoislääkäreistä ja työterveyshuoltoon erikoistuvista lääkäreistä. Vuonna 2005 vain 33 prosentilla 239 terveyskeskuksesta oli käytössään työterveyshuollon erikoislääkäri.

Vuonna 2010 terveyskeskusten työterveysyksiköiden määrä oli pudonnut 92:een ja niistä 40 prosentilla oli työterveyshuollon erikoislääkäri. Kunnallisen työterveyshuollon rakennemuutoksen seurauksena terveyskeskusten työterveyshuollon piirissä oli vuonna 2010 enää 280 000 henkilöasiakasta, kun niitä vuonna 2004 oli yli 600 000. Palveluja korvanneissa 25 kunnallisessa työterveyshuollon liikelaitoksessa tai osakeyhtiössä oli yhteensä 400 000 henkilöasiakasta ja niissä kaikissa oli työterveyshuollon erikoislääkäri. Lisätyn työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen ei arvioida suoraan vähentäneen lääkäreiden saatavuutta terveyskeskuksiin. Viime vuodet terveyskeskuslääkäreiden vaje on pysynyt valtakunnallisesti noin 6 prosentissa ja siinä on huomattavaa paikkakuntakohtaista ja alueellista vaihtelua.

Jos muutoslain ja rahoituslain mukaista rahoitusta ei olisi, Työterveyslaitoksen pysyviä erikoistumispaikkoja olisi liian vähän ja yliopistojen kouluttajavoimavaroissa olisi merkittävää vajausta. Myös työterveyshuollon

erikoistumiskoulutusta antavat yksityiset terveyspalvelujen tuottajat ja työnantajan ylläpitämät työterveysasemat, jotka eivät muutoin saisi korvausta antamastaan koulutuksesta, tarvitsevat valtion rahoitusta antamansa työterveyshuollon erikoistumiskoulutuksen kustannuksiin.

2 Ehdotetut muutokset

Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että nyt määräaikaisena voimassa olevien työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevien säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 31 päivään joulukuuta 2017. Sosiaali- ja terveysministeriössä ja opetus- ja kulttuuriministeriössä on meillä erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen ohjauksen uudistuksen valmistelu. Työryhmän raportin on tarkoitus valmistua 31. joulukuuta 2013. Työryhmä ottaa kantaa myös erikoislääkärikoulutuksen rahoitukseen, minkä vuoksi lain voimassa oloa ehdotetaan jatkettavaksi määräaikaisesti.

Valtion varoista maksettaisiin vuosittain määrärahaa Työterveyslaitokselle ja Työterveyslaitos puolestaan maksaisi saamastaan määrärahasta korvauksen yliopistoille, koulutusta antaville yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämillä työterveysasemille puolivuositain tehtävän hakeuksen mukaisesti. Koulutusta antava palvelujen tuottaja maksaisi Työterveyslaitokselta saadusta korvauksesta kouluttajalle työterveyshuoltoon erikoistuvan lääkärin ohjauksesta. Lisäksi Työterveyslaitos voisi käyttää korvausta Työterveyslaitoksella tapahtuvaan ja muuhun yliopistojen hyväksymään työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden koulutuksen kustannuksiin. Työterveyslaitos voisi käyttää korvauksen muun muassa koulutuspaikkojen lisäämiseen. Korvausta voitaisiin myös käyttää yliopistojen klinisten opettajien/yliopisto-opettajien palkkakustannuksiin sekä muuhun koulutuksen kehittämiseen ja näin ulottaa tarvittava koulutuksen laadun parantaminen laajasti työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kaikille alueille ja koulutuspaikoille.

3 Esityksen vaikutukset

Korvaukset työterveyshuollon erikoislääkäreiden koulutuksesta maksettaisiin valtion talousarvion momentilta 33.70.51 Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin. Määräraha sisältyy valtiontalouden kehyksiin 2014-2017. Esitys ei lisää kustannuksia nykyisestä. Esityksen mahdollistama työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lisääminen ja työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kehittäminen tukisivat osaltaan tavoitetta työntekijöiden terveyden ja työkyvyn ylläpitämiseksi, työurien pitenemiseksi ja eläkeiän nostamiseksi vähintään 2–3 vuodella nykyisestä.

Esitys tukisi yliopistojen työterveyshuollon erikoistumiskoulutuksen kehittämisen jatkamista, koska yliopistot saisivat korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta antavan kliinisen opettajien ja yliopisto-opettajien palkkaus- sekä muihin työterveyshuollon koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Kullakin yliopistolla olisi käytössä yksi kliinisen opettajan virka. Myös Työterveyslaitos jatkaisi työterveyshuollon erikoistumiskoulutuksen kehittämistä yhdessä yliopistojen kanssa. Työterveyshuollon erikoislääkäreiden kouluttamisen kehittäminen puolestaan edistäisi työterveyshuollon toteutumista hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti. Esitys vaikuttaisi työterveyshuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen siten, että työterveyshuollon palveluja olisi saatavilla alueellisesti tasapuolisesti. Esitys tukisi työterveyshuollon palvelujen laadun ja vaikuttavuuden myönteistä kehitystä, kun yksityiset

palvelujen tuottajat ja työnantajien ylläpitämät työterveysasemat saisivat myös jatkossa korvauksen työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden ohjauksesta aiheutuvista kustannuksista.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa. Asiaa on käsitelty työterveyshuollon neuvottelukunnassa, jossa ovat edustettuina Työterveyslaitos, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Kuntaliitto, Kansaneläkelaitos, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Maa- ja Metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry, Suomen Työterveyshoitajaliitto ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Akava ry ja Suomen yrittäjät. Työterveyshuollon neuvottelukunta on puoltanut esitystä ja todennut, että työterveyshuollon erikoislääkäreiden koulutuksen rahoitus pitäisi jatkossa taata pysyvin järjestelyin.

Esityksestä on pyydetty lausunnot muun muassa Helsingin, Itä-Suomen, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistoilta, Suomen Kuntaliitolta, (Suomen Lääkäriliitolta, Joensuun kaupungilta, Jyväskylän kaupungilta?) ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriltä. Lausunnoissa on pääosin puollettu työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen rahoitusta koskevien säännöksiä voimassaolon jatkamista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

3 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 3 a §, jossa säädettäisiin valtion varoista Työterveyslaitokselle maksettavasta määrärahasta. Pykälän 1 momentin mukaan Työterveyslaitokselle suoritettaisiin valtion talousarvion rajoissa valtion varoista laskennallisin perustein määrärahaa niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopiston hyväksymän koulutusohjelman mukaisesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutustoiminnan kustannuksiin suoritettavan määrärahan suuruus perustuisi tutkintojen lukumäärään, joka lasketaan kolmen edellisen vuoden tutkintojen lukumäärän keskiarvon mukaisesti. Tutkintokohtaisen korvauksen suuruudesta säädettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ne taho, joiden antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin määrärahaa voidaan maksaa korvausta. Työterveyslaitos voisi maksaa määrärahaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille palvelujen tuottajille (yksityiset terveyspalvelujen tuottajat) ja työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat) niiden antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksista. Korvauksen saajat voivat hakea muutosta Työterveyslaitoksen antamaan rahoituspäätökseen hallintolain (434/2003) mukaisesti. Työterveyslaitos voisi käyttää määrärahaa Työterveyslaitoksen itse antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään määrärahan kohdentamisesta 3 momentissa mainittujen tahojen kesken sekä niistä perusteista ja menettelytavoista, joilla korvausten suorittamisesta yksityisille palvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille päätetään.

3 b §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi väliaikaisesti uusi 3 b §, jossa säädettäisiin siitä, miten Työterveyslaitos voi käyttää 3 a §:n perusteella saamansa määrärahan ja hakemusmenettelystä sekä selvitysten antamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Työterveyslaitos maksaisi 3 a §:n perusteella saamastaan määrärahasta korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta antavalle yksityiselle terveyspalvelujen tuottajalle sekä työnantajan ylläpitämille työterveysasemille. Yksityisellä terveyspalvelujen tuottajalla tarkoitettaisiin yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuja palvelujen tuottajia ja työnantajan ylläpitämällä työterveysasemalla tarkoitettaisiin työterveysasemaa, jossa työnantaja itse tai yhdessä toisten työnantajien kanssa järjestää työterveyshuoltopalveluja työterveyshuoltolain 7 §:n 2 kohdan mukaisesti. Ehdotetun säännöksen mukaan Työterveyslaitos maksaisi korvauksen puolivuositain koulutusta antavalle palvelujen tuottajalle hakemuksen perusteella. Koulutusta antava palvelujen tuottaja maksaisi Työterveyslaitokselta saadusta korvauksesta kouluttajalle työterveyshuoltoon erikoistuvan lääkärin ohjauksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin hakemusmenettelystä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos 1 momentissa tarkoitettu yksityinen terveyspalvelujen tuottaja olisi oikeutettu saamaan antamastaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta korvausta terveydenhuoltolain perusteella, ei tällaiselle yksityiselle terveyspalvelujen tuottajalle maksettaisi korvausta ehdotetun lain perusteella. Säännöksen tarkoituksena olisi estää päällekkäisten korvausten maksaminen tilanteessa, jossa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta antava yksityinen terveyspalvelujen tuottaja on jokin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvauksiin ja yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoitukseen oikeutetuista palvelujen tuottajista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1364/2011) 1 §:ssä mainittu taho. Näitä tahoja ovat Fimlab Laboratoriot Oy, Invalidiliitto ry:n ylläpi-

tämä Invalidiliiton Käpylän kuntoutuskeskus, Sairaala Orton Oy, Suomen aivotutkimus- ja kuntoutussäätiön ylläpitämä Suomen aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron, Suomen Punaisen Ristin ylläpitämä SPR Veripalvelu, TAYS Sydänkeskus Oy sekä Tekonivelsairaala Coxa Oy.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin yliopistojen, yksityisten terveystalvelujen tuottajien sekä työnantajien ylläpitämien työterveysasemien velvollisuudesta antaa vuosittain Työterveyslaitokselle selvitys 3 a §:n 3 momentin nojalla saamansa korvauksen käytöstä. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi Työterveyslaitoksen velvollisuudesta antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys 3 a §:n nojalla saamiensa varojen käytöstä ja Työterveyslaitoksen omaan toimintaan ohjattujen varojen käytöstä. Työterveyslaitoksella olisi myös velvollisuus antaa sosiaali- ja terveysministeriölle yhteenveto yliopistojen, yksityisten terveystalvelujen tuottajien sekä työnantajien ylläpitämien työterveysasemien saamien korvausten käytöstä. Lisäksi Työterveyslaitoksen tulisi antaa ministeriölle selvitys työterveyshuollon erikoislääkärinkoulutuksesta eli siitä, miten työterveyshuollon erikoislääkärinkoulutus on vuosittain kehittynyt. Momenttiin sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön asetuksenantovaltuus, jonka nojalla säädettäisiin niistä menettelytavoista, joilla momentissa tarkoitetut selvitykset annettaisiin.

Pykälän 4 momentin mukaan korvausten oikeellisuuden valvomiseksi sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi oikeus tarkastaa Työterveyslaitoksen ja korvausta saaneiden toimintaa ja Työterveyslaitoksella olisi oikeus tarkastaa korvausta saaneiden toimintaa. Tarkastusta varten sosiaali- ja terveysminis-

teriöllä ja Työterveyslaitoksella olisi oikeus tarkistaa korvausta saaneiden yliopistojen, yksityisten terveystalvelujen tuottajien ja työnantajien ylläpitämien terveysasemien kirjanpitoa siltä osin kuin on tarpeellista tarkistaa korvausten maksamisen oikeellisuutta. Säännös mahdollistaisi syntyvien kustannusten tehokkaan valvonnan. Tätä tehtävää varten sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Työterveyslaitoksella olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä sekä korvaukselta käyttöönsä tarvittavat tiedot, selvitykset, asiakirjat ja muu aineisto. Tiedonsaantioikeus koskee tältä osin myös tietoja liike- tai ammattisalaisuudesta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella on tarkoitus säätää tarkemmin tutkintokohtaisesta korvauksesta ja määrärahan kohdentamisesta sekä perusteista ja menettelytavoista, joilla korvauksia suoritetaan. Lisäksi asetuksella säädettäisiin hakemusmenettelystä ja selvitysten antamisesta.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2017.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annettuun lakiin (159/1978) väliaikaisesti uusi 3 a ja 3 b § seuraavasti:

3 a §

Työterveyslaitokselle suoritetaan valtion talousarvion rajoissa valtion varoista laskennallisin perustein määrärahaa kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopiston hyväksymän koulutusohjelman mukaisesta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta.

Määrärahan määrä on kolmen edellisen vuoden tutkintojen lukumäärän keskiarvo kerrottuna tutkintokohtaisella korvauksella, jonka määrästä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Työterveyslaitos voi maksaa määrärahasta korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille palveluiden tuottajille (*yksityiset terveyspalvelujen tuottajat*) ja työterveyshuoltolain (1383/2001) 7 §:n 2 kohdassa tarkoitetuille palvelujen tuottajille (*työnantajan ylläpitämät terveysasemat*) niiden antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksista. Lisäksi Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa Työterveyslaitoksen itse antaman työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään:

- 1) määrärahan kohdentamisesta;
- 2) perusteista ja menettelytavoista, joilla korvausten suorittamisesta yksityisille terveyspalvelujen tuottajille ja työnantajan ylläpitämille työterveysasemille päätetään.

3 b §

Jos yliopisto käyttää työterveyshuollon erikoislääkärikoulutukseen yksityistä terveyspalvelujen tuottajaa tai työnantajan ylläpitä-

mää työterveysasemaa, Työterveyslaitos voi maksaa 3 a §:ssä tarkoitettua määrärahasta korvausta yksityiselle terveyspalvelujen tuottajalle ja työnantajan ylläpitämälle työterveysasemalle puolivuositain koulutuksen antajan hakemuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan säännökset hakemusmenettelystä.

Jos yksityinen terveyspalvelujen tuottaja on oikeutettu saamaan antamastaan työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta korvausta terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella, sille ei makseta korvausta tämän lain perusteella.

Korvauksen saajien on annettava vuosittain Työterveyslaitokselle selvitys 3 a §:n 3 momentin nojalla saamansa korvauksen käytöstä. Työterveyslaitoksen tulee antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys 3 a §:n 1 momentin nojalla saamansa määrärahan käytöstä, 3 a §:n 1 momentin nojalla Työterveyslaitoksen omaan toimintaan ohjattujen varojen käytöstä, työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta sekä yhteenveto yliopistojen, yksityisten terveyspalvelujen tuottajien ja työnantajien ylläpitämien työterveysasemien saamien korvausten käytöstä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan säännökset selvitysten antamiseen liittyvästä menettelystä.

Korvausten oikeellisuuden valvomiseksi sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus tarkastaa Työterveyslaitoksen ja korvausta saaneiden toimintaa ja Työterveyslaitoksella on oikeus tarkastaa korvausta saaneiden toimintaa. Tarkastusta varten sosiaali- ja terveysministeriöllä ja Työterveyslaitoksella on

oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä sekä korvauksetta käyttöönsä tarvittavat tiedot, asiakirjat ja muu aineisto.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2014 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2017.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä päivänä _____ kuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Peruspalveluministeri *Maria Guzenina-Richardson*

Taulukko 1. Työterveyshuollon ammattihenkilöt ja asiantuntijat Työterveyslaitoksen koulutuksessa 2003 - 2012.

Ammattihenkilö/ asiantuntija	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Yhteensä
Työterveyslääkärit	126	114	104	62	76	72	58	89	101	91	893
Työterveyshoitajat	97	88	85	79	58	74	64	69	55	70	739
Fysioterapeutit	48	34	34	32	40	26	37	31	18	35	335
Psykologit	34	21	30	26	25	26	24	24	24	38	272
Optikot	57	34	22	48	63	85	57	36	76	16	494
Ravitsemus- terapeutit		17	13	11	17	14	11	21	15	7	126
Puheterapeutit		32		4	1	5	8	1	3	2	56
Liikunnan asiantuntijat		20	5	4	1	8	10	3	3	5	59
Teknisen alan/työhygienian asiantuntijat			46	4	7	7	10	11	9	7	101
Maatalouden asiantuntijat	23	8	11	8	17	9	31*	10	8	8	133
Yhteensä	385	368	350	278	305	326	310	295	312	279	3208

* = sis. 12 kalatalouden asiantuntijaa ja 6 porotalouden asiantuntijaa.

LIITE 5 Ratkaisumahdollisuuksia työelämätuntemuksen ja työterveys- huoltotietämyksen vahvistamiseksi terveydenhuollon koulutuksessa

Seuraavassa on esimerkin omaisesti esitetty ratkaisumahdollisuuksia, joita eri koulutusvaiheessa voidaan käyttää terveydenhuollon ammattihenkilöiden työterveyshuoltotietämyksen ja työelämätuntemuksen parantamiseksi:

Yleisesti

- Lisätään työterveyshuollon ja siihen liittyvän koulutuksen verkottumista muihin terveydenhuollon aloihin työn merkityksen sairauksien synnyssä/pahenemisessa, työkyvyn arvioinnin ja ylläpitämisen sekä prevention aihealueilla.
- Parannetaan informoimalla ja kouluttamalla terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta vastaavien opettajien tietämystä ja tuntemusta työterveyteen ja työelämätuntemukseen liittyvien asioiden merkityksestä (ns. piilo-curriculumiin vaikuttaminen).
- Viedään terveydenhuollon ammattihenkilöiden työelämätuntemusta parantavia kehittämissuhteita tarvittaessa terveydenhuollon ammattihenkilöstön neuvottelukunnan (TANK) käsiteltäväksi.

Peruskoulutus

- Eri alojen peruskoulutuksessa on vaihtelevasti työterveyshuoltoon liittyvää opetusta. Jatkossa tavoitteena voisi olla työterveyshuoltoon liittyvän koulutuksen määrän lisääminen 5 opintopisteeseen kaikilla terveydenhuollon aloilla seuraavan viiden vuoden aikana.
- Lääketieteen peruskoulutukseen olisi hyvä lisätä työnsuojeluun ja työturvallisuuteen liittyviä koulutusosioita.
- Eri alojen johtamiskoulutusta kehitetään siten, että koulutusosioihin lisätään työelämätuntemusta sisältäviä osioita esimerkiksi palvelujärjestelmään ja toimintaympäristöön liittyvien koulutusten yhteyteen.
- Työterveyshuoltoon ja työelämätuntemukseen liittyviä elementtejä ja oppimistavoitteita kehitetään yhdessä eri opintokokonaisuuksista vastaavien vastuuhenkilöiden kanssa. Tavoitteena on aluksi tunnistaa ne jo olemassa olevat eri alojen curriculumien elementit, joihin työelämätuntemuksen tarve luontaisesti sisältyy (esimerkkinä hallinnollinen ja johtamiskoulutus, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, vakuutuslääketiede, kuntoutus, ympäristölääketiede jne.), sekä lisätä työelämätuntemusta käsitteleviä elementtejä näiden jo olemassa olevien kurssien sisältöihin yhteistyössä kurssien koulutusvastaavien kanssa.
- Työelämätuntemusta käsittelevät koulutuselementit ovat parhaimmillaan osa terveydenhuollon yhteiskunnallista viitekehystä, sosiaalilääketiedettä ja sosiaalipolitiikkaa käsittelevää laajempaa koulutuskokonaisuutta.
- Työelämätuntemusta käsittelevien koulutuselementtien tulee käsitellä myös työelämään liittyviä taloudellisia realiteetteja sekä työelämän tuottavuuteen liittyviä seikkoja.
- Terveydenhuollon koulutuksessa käsitellään myös asiakkaan / potilaan kohtaamista työntekijänä työelämässä ja työn ja terveyden / työn ja hyvinvoinnin yhteyksiä yksilöiden ja yhteisöjen näkökulmasta

- Terveydenhuollon koulutussisältöjä suunnitellaan ja opetussuunnitelmia laaditaan ja käsitellään yhteistyössä työelämän kanssa; tässä on eri aloilla hyviä kokemuksia mm. koulutuksen suunnittelusta neuvottelukuntatyönä, työelämän edustajien kanssa.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus

- Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutukseen sisältyvään moniammatilliseen johtamiskoulutukseen (MOJO) tuodaan mukaan työelämän tuntemiseen liittyviä koulutuskokonaisuuksia. MOJO:n 10 opintopisteen perusosioon liittyviin opintokokonaisuuksiin voidaan yhteistyössä koulutusten vastuuhenkilöiden kanssa rakentaa työelämäntuntemusta parantavia osioita. MOJO pitää sisällään myös kehittymistehtäviä (Helsingin yliopistossa pakollisia, muissa vapaaehtoisia) joita voidaan suunnitella erikseen työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa oleville lääkäreille työelämäntuntemukseen liittyvät asiat huomioiden. Näitä samoja kehittymistehtäviä voidaan tarjota myös muiden alojen halukkaille erikoistuville.
- Keskeinen osa erityisesti sairaaloissa tapahtuvaa, mutta myös muiden alojen, erikoislääkärikoulutusta ovat klinikkameetingit. Klinikameeting-ohjelmiin tarjotaan työelämän tuntemukseen ja työterveyshuoltoon liittyviä koulutuksia. Näitä koulutuksia voidaan suunnitella myös yhteistyössä paikallisen työterveyshuollon toimijan kanssa, jolloin samassa yhteydessä voidaan myös markkinoida työterveyshuollon mahdollisuuksia sekä lääkärien oman työhyvinvoinnin että erikoisalan potilaiden näkökulmasta.

Työterveyshuollon jatkokoulutus

- Työterveyshuollon jatkokoulutuksella tarkoitetaan tässä työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta sekä esim. työterveyspsykologien, työterveyshoitajien ja työfysioterapeuttien ylempiä korkeakouluopintoja. Näihin koulutuksiin voitaisiin sisällyttää käytännön työelämän realiteetteihin ja lainalaisuuksiin tutustuttavia koulutusjaksoja esimerkiksi yritysten henkilöstöhallinnossa tai työsuojelussa. Koulutettavat olisivat näillä jaksoilla ensisijaisesti asiantuntijatehtävissä, eivät varsinaisesti oman ammattinsa mukaisissa tehtävissä.
- Työn, työolojen ja työjärjestelyjen sekä työn laatutekijöiden merkitys terveyteen ja yksikön, perheen ja erilaisten yhteisöjen hyvinvointiin sisällytetään sekä peruskoulutukseen ”läpäisyperiaatteella” että pätevöittävään koulutukseen näitä merkityssuhteita syventäen.

Esityksen seurausvaikutukset: Esitetyt ehdotukset parantaisivat toteutuessaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden työelämäntuntemusta ja sitä kautta työelämässä olevien henkilöiden terveydenhoitoa. Peruskoulutukseen tuotava koulutus antaisi valmiuksia tunnistaa työhön ja työterveyteen liittyviä ongelmia ja erityiskysymyksiä.

Työelämäntuntemus parantaisi työterveyshuollossa toimivien työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden kykyä toimia yhteistyössä työnantajien kanssa työterveyshuollon perustehtävässä, työterveyden edistämisessä.

**Suomen Työterveyshoitajaliiton täydentävä lausuma Sosiaali- ja terveysministeriön 8.11.2012 asettaman työterveyshuollon koulutusta selvittäneen työryhmän loppuraporttiin
‘Osaajia työterveyshuoltoon!
Työterveyshuollon koulutuksen turvaaminen ja osaamisen vahvistaminen
Loppuraportti’**

Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund ry:n täydentävä lausuma raportin kohtaan 3.2 Työterveyshuollossa toimivien terveydenhoitajien ja muiden työterveyshuollon asiantuntijoiden koulutuksen organisointi ja rahoitus; Esitys 4 sekä perusteluja lausumallemme

Työryhmän toimeksianto

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.11.2012 työryhmän selvittämään työterveyshuollon koulutusta. Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 15.11.2012–30.4.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö on päätöksellään 18.4.2013 myöntänyt työryhmälle lisäaikaa 14.6.2013 saakka.

Taustaa

Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund ry kiittää mahdollisuudesta olla mukana työterveyshuollon henkilöstön koulutusta kehittävässä työryhmässä. Suomen Työterveyshoitajaliitolla on ollut edustus koko työryhmässä ja myös raportin esityöstämisessä pienryhmässä, joka käsitteli työterveyshoitajien koulutusta läheisimmin koskevat toimeksiannon kohdat 2 ja 5:

”2 tehdä ehdotus työterveyshoitajien ja työterveyshuollon asiantuntijoiden työterveys- huoltolainsäädännön edellyttämän erikoistumiskoulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.

..... ja

5 tehdä ehdotus työterveysyksikköjen esimies- ja kehittämistehtäviin, koulutukseen ja tutkimukseen tarvittavien ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden koulutuksen organisoinnista ja rahoituksesta.”

STM:n asettamassa työterveyshuollon koulutusta kehittävässä työryhmässä liittoa edustaneiden henkilöiden lisäksi työterveyshoitajien koulutuksen kehittämistyöhön ovat osallistuneet työryhmän taustalla sekä Suomen Työterveyshoitajaliiton hallituksen jäsenet että ammatti- ja koulutusasiain jaos.

Suomen Työterveyshoitajaliitto on jo ennen tämän työryhmän perustamista tuonut mm. STM:n työterveyshuollon neuvottelukunnalle esiin huolensa siitä, että työterveyshoitajien koulutus ei vastaa tämän päivän käytännön tarpeisiin ja kun ammattikorkeakoulujen järjestämien erikoistumisopintojen taloudellinen tuki loppuu, siitä seuraa huomattavia taloudellisia ongelmia niille työterveyshoitajille, joiden työnantaja ei osallistu koulutuksen kustannuksiin. Koulutuksen järjestäminen monilla eri tahoilla (Työterveyslaitoksen ohella lukuisat ammattikorkeakoulut) aiheuttaa sirpaloitumista, koulutuksen epätasaisuutta ja ongelmia työterveyshoitajien työterveyshuoltoon pätevöittävä koulutuksen moniammatillisessa toteuttamisessa.

Työryhmän tavoitteista ja tehtävistä

Toimeksiannossa mainitaan työryhmän tavoitteista ja tehtävistä mm. **”Koulutuksen tulee tukea työterveyshuollon moniammatillista ja monitieteistä toimintatapaa. Koulutusta tulee kehittää kokonaisuutena työterveyshuollon eri ammattiryhmien ja asiantuntijoiden osalta.** Suuri osa työterveyshuollon ammattihenkilöistä ja asiantuntijoista siirtyy eläkkeelle lähivuosina, joten koulutustarjonnan tulee kyetä vastaamaan lisääntyneeseen koulutustarpeeseen.”

Pyrimme vastaamaan myös näihin kehittämishaasteisiin ja pyydämme työterveyshuollon kehittämisestä ja koulutuksesta vastaavia tahoja ottamaan huomioon kentällä työskentelevien työterveyshoitajien kannanoton, jota ei sisällytetty varsinaiseen raporttiin.

Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund ry:n kannanotto

Suomen Työterveyshoitajaliiton osallistuminen STM:n asettaman työterveyshuollon koulutusta kehittävä työryhmän ja pienryhmätyöskentelyyn

Suurin osa työryhmän tehtäväksi asetetuista tehtävistä on käsitelty koko työryhmän kannalta hyvässä yhteisymmärryksessä ja yhdymme yksimielisesti useimpiin loppuraportissa esille tuleviin kannanottoihin ja ehdotuksiin. Tehtäviä 2 ja 5 käsitelleen pienryhmän työskentelyn aikana ilmeni, että työterveyshuollossa käytännön työtä tekevien Suomen Työterveyshoitajaliiton edustajien näkemyksiä ei haluttu ottaa huomioon ammattikorkeakoulujen valmisteleman verkostomallin rinnalle. Liiton ehdotuksia ei mielestämme otettu pienryhmän sisällä tasavertaisina ehdotuksina vastaan eikä relevanttiin keskusteluun. Suomen Työterveyshoitajaliitto edustaa kuitenkin tahoja, jolla on työterveyshuollon toteuttamisen kannalta laaja käytännön näkemys ja jäsenistöllämme on eläköitymisen vuoksi suurin tarve työterveyshuoltoon pätevöittävä koulutukseen lähivuosina. Yksi liiton tärkeimmistä tehtävistä on ammattikunnan käytännön tarpeiden, koulutuksen ja kehittämisen esiin tuominen foorumeilla, joilla työterveyshuollon kehittämisestä ja koulutuksesta päätetään.

Näkemyksemme on koottu erilliseen esitykseen, joka jätettiin em. pienryhmälle, joka käsitteli tehtäviä 2 ja 5 sekä koko työterveyshuollon koulutusta kehittävälle työryhmälle. Tarkoituksena oli, että Suomen Työterveyshoitajaliiton esitys olisi sisällytetty työryhmän raporttiin, mutta siihen sitä ei sisällytetty.

Suomen Työterveyshoitajaliitto esittää sen vuoksi työryhmän loppuraporttiin täydentävänä lausumana seuraavaa, loppuraportin kohtaan 3.2 ”Työterveyshuollossa toimivien terveydenhoitajien ja muiden työterveyshuollon asiantuntijoiden koulutuksen organisointi ja rahoitus”;

Esitys 4 (Suomen Työterveyshoitajaliiton esitys)

Lähitulevaisuuden kehittämisehdotuksena työryhmä esittää pätevöittävän koulutuksen tuottamiseksi lääkäreille, terveydenhoitajille, fysioterapeuteille ja psykologeille uutta verkostomallia, jossa koulutuksen toteuttajina ovat yhteistyössä Työterveyslaitos, yliopistot ja mahdollisesti ammattikorkeakoulut, joilla on työterveyshuollon substanssiosaamista. Tämä tarkoittaa työterveyshuoltoon tuotetun oppimateriaalin, myös yliopistojen virtuaaliyliopiston tuottaman materiaalin täysimääräistä hyödyntämistä, moniammatillisuutta koulutuksessa sekä kouluttavien tahojen yhteistyön vahvistamista. Samalla painotamme työterveyshuollon käytännön oppimista työterveyshuollon työympäristöissä, yksityisen työterveyshuollon mahdollisuuksien turvaamista opetuskenttänä sekä koulutustyöterveysyksiköiden perustamista ja kehittämistä.

Koulutuksen ohjauksesta huolehtisi valtakunnallinen ja alueellinen verkosto, johon kuuluisivat kouluttajatahot, OKM ja STM, koulutettavien ammattiryhmien edustajat, koulutus-työterveyshuoltoyksiköiden edustajat sekä palveluntuottajien ja työterveyshuoltopalvelujen käyttäjien edustajat. Työterveyslaitos toimisi verkostoyhteistyössä toteutettavan koulutuksen koordinoijana. Koulutusta kehitettäessä tulee huolehtia koulutuksen tasalaatuisuudesta, moniammatillisesta toteutuksesta ja kouluttajien ja käytännön ohjaajien osaamisesta.

Suomen Työterveyshoitajaliitto esittää, että samassa yhteydessä tulee rakentaa uusi rahoitusmalli työterveyshuoltoon pätevöittävälle koulutukselle. Työterveyshoitajille tarkoitettun työterveyshuollon lakisääteisen pätevöittävän koulutuksen kustannuksiin tulee ohjata rahoitus yhteiskunnan varoista samoin kuin erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin. Jos työntekijä joutuisi maksamaan lakisääteisen pätevöittävän koulutuksen kustannukset, työterveyshuoltoon hakeutuva terveydenhoitaja joutuu 240 opintopisteen terveydenhoitajakoulutuksen jälkeen palkkatasoonsa nähden kohtuuttomien koulutuskustannusten maksajaksi. Työterveyshuoltoon hakeutuvat terveydenhoitajat joutuvat lakisääteisen koulutuksen vuoksi eriarvoiseen asemaan muille terveydenhoitajatyön sektoreille hakeutuviin verrattuna. Tämä saattaa johtaa epäpätevien työterveyshoitajien käyttöön ja vähentää työterveyshuollon vetovoimaisuutta terveydenhoitajan tehtäväalueena.

Esityksen seurauksivaikutukset:

Hyvän työterveyshuoltokäytännön toteutumisen mahdollisuus moniammatillisen koulutuksen ja yhteisen oppimateriaalin hyödyntämisen seurauksena. Koska koulutettavat ryhmät ovat koulutuskokonaisuuksien kannalta pieniä, moniammatillisesti hankitun ja dokumentoidun työterveyshuoltoon liittyvän tiedon jakaminen kaikille asianosaisille on sekä työterveyshuollon kehittämisen että resurssien taloudellisen käytön näkökulmasta tarpeen. Koulutuksen rahoituksen takaamisella ja moniammatillisen, yhteisen koulutuksen järjestämisellä voidaan varmistaa työterveyshuoltoon pätevien työterveyshoitajien riittävyys.

Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund ry:n
hallituksen puolesta

Leila Rautjärvi
STTHL ry hallituksen jäsen

Heidi Teinonen
STTHL ry puheenjohtaja

STM työterveyshuollon koulutusta selvittävän työryhmän jäsen ja varajäsen

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuma työterveyshuollon koulutuksen turvaamista ja osaamisen vahvistamista käsitelleen työryhmän loppuraporttiin

Yliopistot päättävät voimavarojensa kohdentamisesta, kuten professuurien perustamisesta, oman strategiansa ja painoalojensa mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ota kantaa työryhmän ehdotukseen 8 yliopistojen päätoimisista työterveyshuollon professuureista.

ylitarkastaja
Johanna Moisio